Масса а мехкашкара пролетареш, вiашагiкхета!

Серло

Советски Союза Коммунистически парте Нохч-Гiалгiайн обкома, Нохч-Гiалгiайн АССР Лаккхехьарча Советан а, Министрийн Советан а орган

(«Свет») Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров Чечено-Ингушской АССР

Газет арадуьйлу 1923 шера дуьйна ◆ [illegible] 3 октябрь 1972 шо ◆ № 149 [illegible] ◆ Мах 2 кап.

ЮРТА СОВЕТ

«Районан, городехой, юртан [illegible] къахьегар-хой депутатийн Советаш» Нохч-Гiалгiайн АССР Лаккхехьарча Совета Закон арадаьлча гiенотiехьа ййбаьй шойн болх юрта Советаша. Лакхбенаб [illegible] доархiам промышленни производстве, юртболлам, культура дегiакхувлаеш, кхьа уналкiене лораеча. Депутаташа гiуллакх доаккхи нийса ва Законо [illegible] дикагiа кхоачашду халача [illegible] ханна дегiа доакхарам.

КПСС XXIV съезда [illegible] а [illegible] шера социалистически эрсь йоаржавей укх шера дьалта дехааре культура лаакъаран кулах дикагiа найда ыхарам, юртан тоаярам ковьтаран, [illegible] продукцеца дукхагiа заготовкан яра.

Чакхдоаллаш латт юртболлама шу. Тiайна декхарш кхоачашдеча хьалхе долаю юрта Советаш хiоандa боагалъьелаш. Царех цаI я СССР 50 шу дизара сайда юртан тоаяран ховьаран республика юрта Советаш социалистическа эше тiакхьйка Шалье района Курчалоевска юрта Совет (юрта Совета председатель А. Б. Даякаев). Хiанне тiеклоачаьньой юрта Совета балача малагара юртболлама продукцеца закупка яра [illegible]. Депутатий, Совета массаарча комиссей, общественностa [illegible] укх шера 436 моттиг йола керда школа, 200 моттиг йола культура ЦIа, водопровод эксплуатаце дiадаийта, [illegible], Закон [illegible] кхоачашде кароагiдаьяр юрта Совета.

Совета дукхаьчка карагiдаьйна хiама дац из. Укх шера республика хьалхарчарех болаш хьайоагiа ма [illegible]. Хiаьта [illegible] моттигерча Советашта юкъе [illegible] Ерригроссийска эше хьалхара моттиг еккхараь ЦIа байракх хьалхара алчан премия елар юрта Совета.

Укх тоалаш декъара юртера болькх малагiа да ма, [illegible] юрта Советан цун исполкома Законо [illegible] функцеш йийса йола [illegible] хар, балача [illegible] буваш доаттабар, исполкома заседанешкa сессешкa дукха уттаду дешаш юрта боласа, юртерча [illegible] доархiане долаш хилар, депутатий активе, массаарча комиссеш, общественностаd [illegible] гiоралагiа а [illegible] хар да.

Иштта дика болх толаман доаллаш хьайоагiа Грозненски района Гикаловска къахьегахой депутатий юрта Совет а (юрта Совета председатель нох. Томилов Р. Р.). Дукха карагiдаьчаd юрта Совета шоi доалон тiа [illegible] производстваш гiуллакхаш [illegible] малагара юртболлама продукцеца закупка ара, юрт тоачен хоьчем. Тiеклоачаьньой юртболлама продукцеца закупка ара шера план, юрта 800 погонни метр тротуарашка асфальт боллаб, байн, ши тиха, [illegible], [illegible] ремонт, ю мастерской хьалъяйтай, [illegible] хьайтай, массанхь хоар декоративни га [illegible], кхьалла бахаш дахь. Совета исполкомо къовсам доаттабу дацтах [illegible] доала закон кхоачашдара, кхаш оасарах ц [illegible] ра. Цa торо хуланйт къахьегамна оасарле лаккъе а продукцета дiадоар лоахе а. Укх дешаш дахи дуви, исполкома сессеш кхоачашбеча депутатий, массаарча комиссей болатоккхем лаакбу.

Болх дика вiаштiехьбаьккхаб Наурски района Калиновски станичне Совето (председатель нох. Зайцев Ф. В.), Ачхой-Мартански юрта Совето (председатель нох. Джабаев У. Х.), иштта дукхахча кхийнa советаша.

Цхьабакьда иштта дас гiуллакхаш массайоча юрта Советашка. Цхьайолча юрта Советаша хiана а кхетабалбац шоай доархiам промышленность, юрта боалама производство, культура дегiакхувлаеча, [illegible] Законо [illegible] бакъонеш, балача малагара функцеш шоадаь. Гетара [illegible] вiаштiехьбаьккхаб болх Надтеречни района Надтеречни юрта Совето. Юрта Совета исполкома заседаней, сессеш чакхьахара ханаш толхаш ухкаш, дуккха уттар депутатийн кiезига дакъа доал депутаташа, болама специалисташа, тiайна решенеш кхоачашъяра тiаьхьошам лоабац. Дукхагiа болча депутатийн шоай бокъонаш, де дозараш доаллаш, исполкома заседаней, сессей балхе. Юрта Совета квартальни балха планаш кiоарга уйла ца еш, юртарча вахарна, болламца юнасевна, доархiане дешаш айдеш яц. Цiдухьа иштта ясала дола гiуллакхаш юрта боалаше, юрт тоаяран ховьаран доаттабеча къовсаме. Иштта ясала вiаштiехьбаьккхаб шоай болх Сунженски района Мужичерча, Ножай-Юрта района Гендергеновски, кхьача юрта Советаша.

КПСС XXIV съездо, цуй тiеньагiа арадаьнцача КПСС ЦК соцмаш тiеш СССР Лакхехьарча Совета Президиума Указон лакхбаьб промышленни предприятей, совхозий, колхозий экономика, культура дегiакхувлача бола моттигерча Советий доархiам, балача кхьа уналкiене лораеча, цар бытовой хьашташ кхоачашдеча балха формаш методаш арганьска тоаеж доакхаройла хьй.

Хiаьта дукха ха йоацаш СССР Лакхехьарча Совета йиьлагiча сессе чiоагiдаьча «СССР къахьегамхой депутатий Советий депутатий статусех» долча Законо кхьы а лаакбу депутатий, моттигерча Советий доархiам, производство дегiакхувлача бола цар бокктоалаш.

Цунца дувзалдоаш керда доархiама деккхараш хьалхашка утт моттигерча Советашта.

Депутата статусех долча Законо хiара депутатагара шой цiи лаьна леллар дiадех. Къахьегаме хьекхам телаш бола бa, депутата деккхараш сийленца кхоачашде, балача кхьа хьаштий йиза йоакхо а кхинагiа [illegible] Законо дiа ма доакха шоай болх вiаштiехьбаккхa бора юрта Советаша.

Юрта Совета балка юртерчарех на[illegible] да бакъна махане доаш буваш доаттабар. Из буваш малуяд дiахо чiоагiбар — хiара депутата юртера деккхар. Юрта Советаш къахьета лоархiам беш [illegible] керда [illegible] кхоачашдара деше.

Юрта Советий тернама кiала хиъа деза моттигерча промышленность, юрта боалама экономика, культура дегiакхувлар. Корта а болаш дувна деза укх къахьегамхой депутатий юртий Советий исполкомашка, сессешка. Хiанзе а тохаме еза юбилея сийна гiаийна социалистически деккхараш дизза кхоачашдаре. Советий балха доархiам боаша цкъаккха кiамa хий йоаш яц. Балхе юкъейахаьа ева хьалха даттача юртий Советий оперативне болла керда формаш, методаш.

КПСС райкомашa, горкомаша, мехкьанарча партийни организацеша даим повкъостал де деза дiаьо йола йолa хила Советий болх аргабоалаш тоабаре.

ВАЙ ЛОАЛАХОЙ ТОЛАМАШ

Къахьегама Цiеча Байракха ордена лелаеча «Краснодарнефтегаз» объединене бурувлеттарашa ер шу доладелча дензa халача геологически хьалашка 300 эзар метр кiоарга лоаман тiоашашта бурув текад.

Оттаьлча ханал цхьа денала хьалха кхоачашъе ер шу лаьтта [illegible] 9 бетта план Краснодарски бурув деттача балхий Управлене коллективаш.

Дикача материалий дехча оастане бола берах карагiдаьлар укх толамаш.

«Краснодарнефтегаз» объединене инженераш Волик Алексей, Шолиша Витале, Дяковский Владимира, кхьмар Ахтарски Краснодарски бурувдеттача специалисташа цхьана роторни способ меттал серийни керда турбобураш балха юкъедоаладир. Алмазни остел эцаш хиланзар «Славутич» яхача сплавах даь керда остеш. Дика пайда баьлар шу гiуллакхаш.

Прогрессивни метод болха юкъейоалларах къахьегамо оасарло лаккхьелор. Масала, сахьата 0,96 метр механически скорость йолаш кiоарглу керда бурув, хiаьта хьалхагiа 0,5 метр мара чиар цуй скорость.

• • •

Ханал цхьа кiира хьалха кхоачашйир шоай бетта план Къахьегама Цiеча Байракха ордена лелаеча «Краснодарнефтегаз» объединенеца чуйоагiача мехкдаьттен гази боаккхача «Приазовнефть» управлене коллективо. Сентябрь бетта планал совгiа 6.000 тонни «Iаьржа дошув» даьккхар цу коллективо. Хiанз «Приазовнефть» Управлене чоте тiа 65.000 тонни планал совгiа даьккха мехкдаьтта 25 миллион кубически метр гази я. Ях пропечат [illegible] из боажарчуша [illegible].

Болх боаллалайтаб 20 шера сиашка, 19 совгiа а укх планал лайрхiачул. Хiара пхелагiа болх ло рационализатор [illegible] шинна а района инженерно-технически служба коллективашта юкъе. Социалистически эше хьалхара моттиг еккхарах СССР мехкдаьтта Министерства профсоюза ЦК-ах карарахоа тела Цiе байракх лелаш Копев Владимир Дмитриевича кулгалдеча «Приазовнефть» Управлене.

М. И. ЛЕВИН.

ФОТОРЕПОРТАЖ

Дагедашар Урус-Мартана района «Гойти» совхоза шекара свекла лелаераша укх шера шоашта дика хьуькъаш кхебе могаргдаьна, хiана аьлча дика йоачаш йоаш декъа лаьттадаь.

Цхьабакъда, хьаьвр кхе ца доаккъийтa къа ядье довиаар. Хiанз чуэаш йола свекла дукхе дукхагiа я планагiа даьрхiачул.

162 гектара тiа кiайийнар укх шера. Свекла дiайийкъашта гектариккашта юкъе. Дукха бар совхозе свекла кхе базан бераш, хiана аьлча царна а совхоза а пайда луш гiуллакх да из. Свекла кхекра шоаш кхоачашъьйоа ахчеш шовара ду.

Хьалхе а эшаш йола техника а я 22 сентябре чуяца йоалайир свекла. Къаьстта дика хьаьтъей гектарашкай Абдулаева Раьай участка тiара свекла. Шовкхозане оасар а даь йоаттiача тайпара ийлакхьерах, кхидола гiуллакхаш дарах хiара гектара тiара 300 центнер свекла йоал цуи участке. Иштта дика хьийнтай Тахаевгiар Iайнаш Лиза дола даьраш а. Сурта тiа гу укх шоай даьна Лом-Iаьлийце свекла машина тiа тiайотташ.

Хiаналольа шекара заводе паз шоай участка тiара дiаоаьийта свекла 2000 центнер я.

И. ПЛИЕВ.

Сурташ тiа: (лаккхьа) шоаш хьалхьаю свекла машина тiа тiайотташ йола Тахаев Лом-Iаьлий вун мехкарий Iайнаш Лиза. (Лохехьа) гектарийна Абдулаева Роза. Шийн кулгах иштта даьнача бармато гiоаьньакхай из.

Автора сурташ.

ХЬЕХАРХОЙ ДЕННА ХЕТАЯЬ

Хьехархой Денна хетаяь торжественни собрани хилар самардийнаь С. М. Кирова цiерагiча культуран салаiарен паркe театре.

Из хьайийлар КПСС Грозненски горкома секретара Н. Гровеш.

Дезача цiейна хетаяьча собранe дукха партийни советски болхлой, хьехархой, города промышленни предприятей векалаш, гiуллакхера нах гулбеннабар.

Гулбеннараш дезача цiейца даькъал буэцаш собрание къамаьлаш дир Нохч-Гiалгiай АССР, [illegible]ий Союзе председатела Р. Ахматовас, республика просвещение министра заместитела Н. Самойлова, цiи дезача мехкдаьттадоча, Социалистически Къахьегама Турпала А. Клепова, № 3 йолча юкъерча школа хьехархочо Р. Мосвае, иштта кхыбараша.

Собрание чакхъьалча художественни самодеятельноста концерте хьежар гулбеннараш.

С. БЕЙДОП.

РАКЕТАШТА ДУХЬАЛАРЧА ОБОРОНА СИСТЕМАШТА ДОАЗУВ ОТТАДАРА ХЬАКЪЕХЬА СОВЕТСКИ СОЦИАЛИСТИЧЕСКИ РЕСПУБЛИКАЙ СОЮЗАЙ АМЕРИКА ВIАШАГIКХИЙТТАЧА ШТАТАШТЕИ ЮКЪЕ ДАЬЧА ДОГОВОРА РАТИФИКАЦИ ЯРАХ ДОЛА

СССР ЛАККХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМА

УКАЗ

СССР Министрий Совето гiалдечa, 1972 шера 26 мае Москве кулгаш яздаьа СССР Лаккхехьарча Совета Союза Советий Къамий Советех хьача мехкашкарча гiуллакхашта йолча комиссеша хьоабилдаьа долча, ракетаашта духьаларча оборона системашта доазув оттадара хьакъехьа Советски Социалистически Республикий Союзаи Америка Вiашагiкхийттача Штаташтеи юкъе даьча Договора ратификаци е.

СССР Лаккхехьарча Совета Президиума Председатель

Н. ПОДГОРНЫЙ.

СССР Лаккхехьарча Совета Президиума Секретарь

М. ГЕОРГАДЗЕ.

Москва, Кремль.

1972 ш., 29 сентябрь.

ХАЛКЪИЙ МАШАРЕИ ИХЕРАМЗЛЕНИ ДУХЬА

СССР ЛАККХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМА ЗАСЕДАНИ

СССР Лаккхехьарча Совета Президиума заседани хилар Кремла 29 сентябре.

Заседани дьайийлар СССР Лаккхехьарча Совета Президиума Председатела Н. В. Подгорныйс.

«Ракеташта духьаларча оборона системашта доазув оттадара хьакъехьа Советски Социалистически Республикай Союзаи Америка Вiашагiкхийттача Штаташтеи юкъе даьча Договора ратификаци ярах» долча дешнега хьежар Президиума.

Советски правительство цiерагiа къамаьл дир СССР министрий гiуллакхий министра хьалхарча заместитела В. В. Кузнецова.

СССР Министрий Совето ратификаци ейта хьачудоаккхача Советски Социалистически Республикай Союзаи Америка Вiашагiкхийттача Штаташтеи юкъерча ракеташта духьаларча системашта доазув оттадарах долча Договора кулгаш яздаьд, аьлар из. Москве укх шера 26 мае Советски Союза цiерагiа КПСС ЦК Генеральни секретара Л. И. Брежнева Вiашагiкхийттача Штатий цiерагiа США Президента Р. Никсона.

Ракеташта духьаларча системашта (ПРО) доазув оттадарах долча Договора стратегически наступательни герзашта доазув оттадара дахьаъ цхьадола гiуллакхаш чакхдаьхарах йола хиннача соглашени боацка гiа бахкар дi гарзаш Iоаделга сихлара пробдеш цуи эттара доархiамегiерча дахьаъ — стратегически герзий дахьаъ, укх тiехьарча шерашта социалистически мехкашта малар безача деррига халхьашта хьа къаре хаьл а лоаман Советски Союза чiоаггiа къахьегар бахьан долаш хьашташ тоалашна дiахо а хьоаш.

ПРО-х долча договора наступательни стратегически герзех дахьа дешна из соглашени ер, укх шера май бетта советски кулгалхой США Президентица вiашагiкхетарех хьаьнашна ерригга итог а сихьа, боккха гiа баьккхар да КПСС XXIV съездо тiайина машара программа кхоачашъяра бода пошхьа гiолла, доархiане дахьа деккхар да арахьарча политика дакъе вай парте генеральни линь чакхбоашкача.

ПРО системашта доазув оттадарах долча договора малiи санд латт аьлча, из латт, аьлар дiахо В. В. Кузнецова, ракеташта духьаларча оборона средствашта дiайийсьера хiарарчар разноса цхьа бiаьна бiаьн километр йоалаш шиен районал тiеш хиле а хiаьта шу шинех хiарiа районе — противоракетий бiаь пусковой установкал тiех хила а оагiоний бокъо ца йолаш. Иштта хьалхашна цу тайпарча хiара установкара цхьане хинна кхоссам цхьан противоракетал тiехкхосара противоракетий пусковой установкаш хьоа дiаоттаеш йоаш яц. Оагiонашта декхар тiаэц форда тiа, фега, массо а мобильно-лаьттан тiа латгоргiалаш ракеташта духьаларча оборона системаш е компоненташ хьа ца а а дiайоаржа ца е а. Хiаьта иштта кхы тайна, ПРО системашта боккъонца доазув оттадела Iалашдара тiалоарадаь доаккхаров а.

Договора доархiане дахьа да укх договоро доазув оттадаь йола ПРО системаш е цар компоненташ кхьча пачхьалкхенашка дiа ца телей шоай къамах йоацача территоре тiа дiа ца уттаеча хьалха оагiонашта тiахийца деккхар.

Договор деча хаина кулгаш яздир стратегически наступательни герзашта доазув оттадара дахьаъ цхьадола гiуллакхаш чакхдахара хьакъехьа хаина шина соглашени а. Хаина йола соглашени шой шаiнгга дахача ратификаци е эшаш яц, из, оагiонаша шоайла барт вiаштiехьа а баьккха, СССР Лакхехьарча Совета Президиума Договора ратификаци еча хаина къоабалдьа еаш я.

СССР Министрий Совето СССР Лаккхехьарча Совета Президиумагара дех, аьлар В. В. Кузнецова шой къамаьла чакхдоалаш, ракеташта духьаларча оборона системашта доазув оттадарах долча СССР-ан США-ан юкъера Договора ратификаци яр.

СССР Лаккхехьарча Совета вазатай кхьача мехкашкарча гiуллакхашта йолча комиссешта хьалхара къамаьл дир Союза Совета кхьача мехкашкарча гiуллакхашта йолча Комиссе председатела, КПСС ЦК Политбюро члена, КПСС ЦК секретара М. А. Суслова.

СССР Лаккхехьарча Совета Союза Советех Къамий Советех кхьача мехкашкарча гiуллакхашта йолча комиссеша, аьлар из, 23 августа цхьана хиннача заседани хьажа а хьежа, дiайийр СССР Министрий Совето ратификаци ейта дахьчуеннa 26 мае Москве кулгаш яздаь ракеташта духьаларча оборона системашта доазув оттадара хьакъехьа Советски Социалистически Республикай Союзаи Америка Вiашагiкхийттача Штаташтеи юкъе даь Договор.

Комиссей членашна массаза ратифкацина [illegible], лакха хьина СССР-ан США-ан юкъера договор а хiаьта иштта, Лаккхехьарча Совето ратификаци е еш а, договорашна [illegible] йола стратегически наступательни герзашта доазув оттадара дахьаъ цхьадола гiуллакхаш чакхдахара хьакъехьа из соглашени а дуккха хьакъехьашта цхьарa чакхдахарде чiоагiъяраш термоядерни тiема кхераш хiаьдбарах, стратегически герзаш Iоаделга кхоачара а массане а хiенах гера дiахийкхара проблема тiехьастамгiа бода дахьа тiа керда тоаран хьоадийтара а тiабаргаьь боакха доархiане гiа хилар.

Комиссей членаша лоача къамаьлашка белгал ма даькхар, ракеташта духьаларча оборона системашта доазув оттадарах долча СССР-ан США-ан юкъера Договора а хiаьта иштта хаина [illegible] [illegible] юкъера пачхьалкхенашта [illegible]

гора эршо договорага вiашагiкхийттача советско-американски переговораш ела хана 1972 шера мае Москве кулгаш яздаь хьаладаь документаш а вай партен пачхьалкхенашта машар бахаш арахьарча политика доаргiа чакхъярах, КПСС XXIV съезде тiайина машара программа кхоачашъярах хьалхара доархiама хiаьа а да хiанкхаштта [illegible] а ба.

КПСС XXIV съезд хиннача тiехьагiа дiахяр сел дукха ха а ма яц. Цхьабакъьда дерригача халкъашта бiаргагу, шу юкъе вай Советски мехко халкъий машар ларбаьн бахаш доаш лаатта чу къамаьл доаллаш хьаран дакъа доаш а дуккха халкъашта мехкара вай Даьхен хоашхе хьа а дукхагiа чiоагiдаьь а тоамагiа дайнйта а хилар.

Арахьарча политика дакъьера КПСС XXIV съезда решенеш чакхйоахача вай дахье толамаш Советски Союза хьо боккхагiа хилларах, дуне аренаш низий соотношени социализмана пайдане доаче оагiорала хувцалуш шахкхьар да.

Стратегически герзашта доазув оттадарах США-ца соглашени ер, аьлар М. А. Суслова, вай парте тернама кiалхара далийтаб вай социалистически Даьхен хьаштан моллагiча тiакхувдарех лорхе доаттiача тайнара дорелга Iалашдаш дарг из хилар. Парте XXIV съезда чоте КПСС ЦК Отчетни доклада тiа белгалдаьккхар: «Халкъе эца цул кхаьал хiана тешаше лорадеш хила деза. Советски пачхьалкхе чiоагiъяр — из да цуи Герзаш [illegible] Иналь а чiоагiдолга, вай Даьхен оборони низ ма мосте дехкбелга. Хiаьта хiана укх юкъьата сатте боаццача дуне тiа вай дахача хана, из декхар этара вертгерчарех цаI долаш дуц».

Из вай лагадоаллаш, дуне тiа а шу дахьаъ США а, дуне хьакъьнта юкъе кхохкам хеттала, хiаьа гера Iоаделга деза. Герзашта доазув оттадара проблемаш къовстамра, деррига хьалкхой кхерамне чiоагiъяра массе а тiа массе тайпара дукхаллаш уттае гiортам дола наступательни милитаристиски аналаш лоацадаь.

Духьала дiаелеша даргаш, Советски Союза стратегически герзашта доазув оттадара дiахо еггiоала переговораш «бакъонешцаре» къамаьла де торе хиларах йола ялламона шой сателеш баран кiоартта тулабенна хилар. Бокъонца долаш дола хiамаш теркалду, хургдоалача бахьна ках ба уж. Оагiоний хьалтакарча кхерацлен принципе царгара а тайнара ле дергдеза хiама дергда Советски Союзе.

СССР Лаккхехьарча Совета Союза Советех Къамий Советех кхьача мехкашкарча гiуллакхашта йолча комиссеша, аьлар М. А. Суслова, массане рьлье а ваалахе заключене тiайийдар ракеташта духьаларча системашта доазув оттадарах долча Советски Социалистически Республикай Союзаи Америка Вiашагiкхийттача Штаташтеи юкъерча Договора ратификаци ейта СССР Лаккхехьарча Совета Президиума могадеш.

Дувца болалу. Трибуне — КПСС ЦК Политбюро член, КПСС МГК хьалхара секретар В. В. Гришин.

Москвехьарча къахьегамхоша, аьлар из, берригача советски нахе а санна, дог тiера къоабале а ду, шой а хоаш ракеташта духьаларча оборона системашта доазув оттадара хьакъехьа СССР-ан США-ан юкъе даь Договор а хiаьта иштта стратегически наступательни герзашта доазув оттадара хьакъехьа хаина цу соглашени а пачхьалкхенашта юкъера латтарах вiашагiкхийттача переговораш ела хана 1972 шера мае Москве кулгаш яздаь хьаьлла документаш а.

Парте XXIV съезда КПСС ЦК Отчетни доклад еш КПСС ЦК Генеральни секретара белгалдаьккхар Л. И. Брежнева, аьлар: «Вайна цар санна, иштта массане а гера Iоаделга хьажар дукха, гера дiаьлахкар дуккха — массане а хiаммаш а дiайоахкача дiахоача хьар дукха — дуттабу массаца [illegible] КПСС, Советски [illegible] гiуллакх [illegible].

Цу [illegible] хар дiахо В. В. Гришин, [illegible] бу стратегически герзашта доазув оттадара [illegible] хьахкмаш, иштта деррига шоай дола [illegible] къе а лоаде тера дiаьдаьхкара дешашка хьажа а хьежа, аьлар из, советско-американски переговораш яра Советски Союза дола доархiане.

Ракеташта духьаларча оборона системашта доазув оттадарах долча Договора кулгаш а бохе чакхьалхьакхеташта этара юрте дерторша хьа советско-американски переговораш дехарахдолча [illegible] [illegible] Центральни Комитето [illegible] массане [illegible] чiоагiъяра [illegible] хьалгье [illegible] социализмана хьалхари [illegible] [illegible] бокъонца [illegible] [illegible] хьалхашка [illegible] [illegible].

Къамаьл де доал а ду СССР оборона Министра Советски Союза Маршала А. А. Гречко.

Ракеташта духьаларча оборона системашта доазув оттадарах долча Договора тiа оттаду СССР-а США-а ракеташта духьаларча оборона средствий [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] дiалуута а [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ракетно-ядерни [illegible] бара проблема къовсталгара [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

договора низтуьалу ракеташта духьаларча оборона средствашна хiама хасантьалга, нохтьерле из наступательни оборонительни ракетно-ядерни герзашта юкъера низ дегiара.

Оаха из барра хьалоаш, аьлар А. А. Гречко, арахьарча политически гiуллакхашка КПСС ЦК-аи Советски правительствои боаккха тiа а дунех халкъашта юкъера кхелкам кiаьлбара чакхдаьха гiуллакх а, ракеташта духьаларча оборона хьакъехьа, США-ца даь Договор.

Къамаьл ду СССР Лаккхехьарча Совета Президиума Председатела заместитела, УССР Лаккхехьарча Совета Президиума Председатела И. С. Грушецкий.

СССР а США-а санна йолча шин держава юкъера гiуллакхий истори чуьх дукхашкa вай, аьлар из, стратегически герзаш Iоаделга боккъонца доазув оттадара йола соглашенеш. Из доархiане фактех а дуне халкъашта юкъера гiуллакхаш уналкiенача дола тiа оттадела, массане магъара йоалаш оттабира.

Тахан вай дувцаш долча документашка керда перспективаш хьаела событеш машара гiуллакха ьаттуьв болча оагiорахьа дiадо дегiайоалара.

Пачхьалкхенашта этара юрте латтараш Москве вiашагiкхийттача эша советско-американски переговорий бахьнача толама бокъду, аьлар Валдашева цiерагiча Ивановски прядильно-ткацки фабрика ткачихас З. И. Жукова, юртеба дакъа тайн-тайнара общественни строий йола пачхьалкхенаш машаре яхар [illegible] а йолаш бола КПСС XXIV съезда белгалдаь советски арахьарча политика генеральни [illegible] нийса хилар.

КПСС Татарски обкома хьалхарча секретара Ф. А. Табеева цу къамаьла дош белгалдаьккхар, ракеташта духьаларча оборона системашта доазув оттадарах дола Договор СССР-ан США-ан юкъе лар а стратегически наступательни герзашта доазув оттадара дахьаъ цхьадола гiуллакхаш чакхдахара хьакъехьа хаина соглашени а советско-американски халкъий хьаштаца сихе, иштта деррига халкъий хьаштаца а ма вахара хилар.

Дувцача йоаш етаргш дир М. В. Подгорный.

Хiанз чакхдоалайт вай, аьлар из, 1972 шера 26 мае Москве КПСС ЦК Генеральни секретара Л. И. Брежнева США Президента Р. Никсона кулгаш яздаьа, ракеташта духьаларча системашта доазув оттадарах долча Советски Социалистически Республикай Союзаи Америка Вiашагiкхийттача Штаташтеи юкъе даьча Договора ратификаци ярах дола дош дувцаш.

Договорага хаина йола соглашени мaiа доахка лоамадеча хаиа, ала могаргда, дуне тiа йоагiа боача шин держава юкъе хьалхагiа долча ракетно-ядерни герзаш тайпа дукхала кар доазув оттадар доаша, могаргьа санна хьалтаерйча [illegible] [illegible] кхоачашйоа а кхьа оагiорахьа абема соглашени на хулийте а.

Ер соглашенеш кхоачагiча мехкашта цхьаккха тайпа зе дац, цар хьаштаца мааздеш. Кхьча бахьна, кхохкам кiаьлбара дукха [illegible] къастаъ а доаш, стратегически герзашта доазув оттадара дуьнахдена дiахо переговораш ира латтар бола хьалоаш а хулийташ, [illegible] дакъа лоаш доархiача халкъий машари кхерамзлен Iалашъяра гiуллакхна бакъе.

Стратегически герзашта доазув оттадарах СССР-ан США-ан юкъе даьча договора доархiам кхы а вайгагiа йоааргу, магахьа санна из мешта Советски пачхьалкхен инициативагiа ракетно-ядерни тiема кхераш малбеш, дуне халкъашта юкъера хьал тоадела дукхача мехкашта хьалха гiуллакхаш ладела чакхдаьхача кхьача гiуллакхаш хьалха дахьхiача.

Цу гiуллакх [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

[illegible]

(Нисйоаллар 3-ча оагiо тiа).

СОВЕТСКИ ХАЛКЪ — ЦIЬХЬА КЕРДА ИСТОРИЧЕСКИ ОБЩНОСТЬ

КПСС XXIV съезде шен докладехь Л. И. Брежнева элира: «Вай махкахь социализм кхиъначу шерашкахь кхоллаелла керла исторически общность — советски халкъ». Цуьнан кхиэр, социализм бахьан долаш къовсам лаьттабеча, из бахьан долаш тIом беча кхайкхийн классашца социальни тобанашца юкъара, къаьмнашца а къамнашца юкъера дерзаш, гармонични гIуллакхаш — лаьттарIалейн цхьана кхиъначу гIуллакхаш. Марксистско - ленински идеологи, коммунистически общество хьалхе лаьрIа сийлахь-йоккхачу уьллаш цIанаш хиларна кхочуш деш ба вай нах. Иштта иовкхьа сама чIогIа ю кхоталения хилар (советски халкъо хьалхьоза) шай кхиьсергашца. Коммунистически парте политика шен массийн ралза а долаш къовсамехь хилар цIа.

Керда исторически общность хьалхадаа лешаш экономикин политикин, идеологи а быта а сферашка дувзаденна ю. Керла исторически общность лоархIаш долча советски халкъа экономически лард я бохкхама социалистически система. Советски халкъ кхоталаларех дегIааххарех политически лард я дуккхача кхийнех латта социалистически пачхалкъалла. Керда социальни общность лоархIаш долча советски халкъе идеологически лард я марксизм - ленинизм.

Адамийн историчеухь шеара хьалхара дуккхача къамех латта чIогIа социальни общность хилар тарра советски халкъ, цхьаьнаде, къамнаш доьцаш хургйолча коммунистически обществаго юргйола общность ю, шозлагIа-даьле, исторически перспективе хила тарлуш хIума да дуккхача къамех латтача массех чIогIаца социалистически общностьшна а хьаьметел пу тайпанча общностий вешнахьша а гIуллакхаш цхьана деллавелла.

Советски цхьана керда интернациональни общность хьакилар советски халкъа чуьхьара къаьмий общностан бIаьрга кхиьга дац. Белгалдоккхх оцха, советски халкъ — из бIарчч цкъе социалистически къам дац, дуккхачи къамех латта бIарчча цхьа халкъ да.

Цунна дуззаденна парте XXIV съезде шIеннаштта уьла гIаьхийтай дуккхачу къамех латта бIарчча нах долу советски халкъ дегIадолладеча хина интернациональни дарж къамен дари цхьана кийса тайпара.

Съезда ехьа Отчетни доклада тIе аьннад: «ДIаладича шераша Коммунистически парте кулгаш керда гIа бьлаб вежарашха йолча советски республикех хIорна масса оагIорахьара дегIахкулаши керла гIолла, вай мехка къамнаши наркохтсащ дIахо тIа-тIа хуккаргIа таргалигаса вокхьа гIолла. Уж таргаух къамий башхалонаш бокъонца тершалъева, социалистически къамий культураш дегIахкхеча хьалашка. Еригача вай Союзе юкъара хьалташ сакхо...

...иех хIарабе хьаштаж а ханланза техникаф — иштта да шу парте политики мIIан».

Вай мехка къамаш таргадлацар шай мIIарга диллача, шай чулойцача диллача экономически, политически, идеологически, дуьхье уж дIахо кхотадалга да, хIаьта шай боамага диллача, из да дуккхачу къамех латта советски халкъа цхьацхьа дIахо мIогIехьарга.

Коммунизм хьалхьа шегаргIа болхама советски юкъарча структуре дилалза белгалдаьлан, цаI шолаагIнох тайпна дола бе-бе партийраш ю лоравга къамийн кхяродностан. Къамнашта кхеречи сфере уж дегIаланза къамий бекъонаш бокъонна хьалтаро хилабен Iар вежаралла лолча дертагIален закона шерра ним лу. Чоьна кхира сфере хьалхагIа ше хилачи тайнара тешиски хул ене мийн кароностеша хIаца тодахлара.

Интернациональни самалшш чIоагIъара лаоа тIа къамий пролюция холу дезадерча - нIагIарча гIулакхийн сфере а. Классовни этнически уьлаш дIаддаоо къамий психологически оамал хуьш, интернациональни хулчйт уж, хIаьта из бокъонца хог теша а деш бакьлу СССР-е къамашта юкъе сагI ер-кхар хиларо.

Социалистически къамий пародностийн халковни башхалонаш материальни хьал - тоопие а дIайол из чIоггIа дегIахара чотак. Буржуази ааххо бокъонца чIоагI-а дения дIазета дола къамий къаьлтамах мая телача инй-схо ю хилар социализма маIано ше хоцшеш ла. Башхалонаш дIайоала цу тайпара тенленци гуш а цIагIала боахмбелабеча а, обществени гIулакхаш дара лаьъне а. бе-бе къамани кароностийн чуIеча моттаргашц Iалашбаре даьаьхе а.

Халкъан таргадоламе интернационализаци хулаш йолча халкъа быта эламентасш кердадаш лелархIема дара да социалистически обычеш, традициеш, шIейн, обечни къхьелара дегIааххан. Еригача советски республикашна белгалдоах къаьнечаформированиеш социалистически чуьлопам юкъабехьаб йола бIаьсте цIейн, хьежкхьама дIи, Iа кхикъханикно. Сат ер-кхаа къаьстача диферапника, залишна дезлар, дуола лаьчо бера синна че ю, хуьльбаха паспорт хьзанар дезлар, хьада-раш къаьсттана къамаш оамалехьа а доьцаш, советски, къамий юкъара маIан долаш ла. Уж обрядаш интернациональни а хила дIаоьщ цхьатаррарча хьалаша, цхьатаррарча башхалонаша, цхьатаррарча хьолтийн иштта массе' метте цхьатаара памадали а хьахлийта езош хинкахьь К. Маркс Ф. Энгельсан. Соч., т. 3, агI. 53).

Социалистически къамий белгалагIа йола оамал а шарпа сихха интернационализаци хилар, материальни сфера таргахаро хинна ца Iеш, кердача советски сага коммунистически йола духовни культура элементаш а, ЧIаьхьдаьIарцерг советски халкъе обществен чолина интернационализаци ярга вугаш башиш факторан, цхьаьне хьарсам чу лает социалистически быта элементаш. Социалистически идеалаги къамий-экономически отношенех даьккхьо меттех, обществени системина формашна меттех, къамий - бытовой сфере а чулоьцу къамий догIча оамаллерча гIулакхех юхедисарашна санкетаме хьалхашка латта доккхур хьолчаш, лаьа гIабиразабаьн къоверде дозтабара. советски традицеш чIагIъяро — цу дерригача хIилиа цкьара ша бу мадь хилла а лоархIаме йолчача алкха пациональни фактол, шн, чIоагIбу, бурсоцилча кхьача коммуни хьалъара сийлаль - денкхьа гIулакха воизъостам дача цхьаний башхалоний ша.

Цу тайппара, къамаш тоадалара вIаши таргадахара бIарч-бIарча процесс ю. Цхьан оагIорадьара, къамане дегIаух, хIаьта вокх оагIоррахьара — шойла вIаши таргадоах. Коммунистически парте лостам телаш йола бIарчен юхасоцас йиш йоацен хьа процесс сацийн шойла дуззадена да уж, цаI вIаши оланн ю, шолла дегIадахкар шойла новкъостал ду.

Къамаш тоадалар уж вIаши таргалхар да, хIаьта из а, шийн енгIаниа, къамаш тоадалар лакхян а ю, да сих а ду.

Къамаш тоадалеггахьа дугача пронеса башхалонех ваI сецах латт аьнча, из латт, «алхха» къамий башхалонаш дегIайодаларга, интернациональни лерхах дIакъонстаме из лаохIа йиш ва хилевах. Иштта из ларайарах къамаш тоадалар хадданза шi къастте йода процесс могг хетталга хургдац. тIехьа кхетадлиэртлар къамеш дегIаахаъа процессах из лад махарIча тайпара хиттира.

Къамаш цу тайпара лувнаш къамий башхалонаши бе-бе гIулакхаши махьардахарек чIогIадарех мIIан долаш хургдац. хIаьта цуьнех тIалетача дтта лIадоалеш доцна национализма ю гIулакхаш юха дейн а дахь дIаоттакара йола бахьан хургдар.

ХIаьта а вахаро хьахьонк, дехара сидьерна интернационализаци хилац даттача, социализм дегIаеича хьалашка къамаш тоадалаво къамий хIама чIогIдалдаорга, вешта аьлча прогрессивни къамий традициеш дегIаяхкарга аьгга ю Iеш, интернациональни хIама тоадаларга а вугаш хилар.

Къамаш тоадалара процесс йоьнна юкъагIа къамана интернациональни оамалаш, э а йоагIеш, вIаштагIъяр, царна юкъера гIулакхаш интернациональни хIамаш тIа-тIа дуккагIа юкъе дахкаргахьен ЧIоагIхаларгахьен оааш хадллаа хургдац. Къамаш интернациональни хIамаш вIашагIъяр. ХIора къамаш культура интернационально а хила хIаотт, классага гIоллабча шийн вежараша кхоллача хIамашка хIайшн а хулаш, кульурах а хиле дIаотт.

Къамаш бе-бе хилари царна юкъера башхалонаши сихагIа дIадара процесс я лоархIаш къамаш вIаша таргадахар цхьан оагIорахьара кхетадар боккъо йоршш, къамаш таргадалара-процесс неестественно сихъе, уж вIашагIьлига сихо гIоттор хIаьта а КПСС теорешй практикашн юкъе кхьаккъа хIама доацаш шн. Къамаш таргадахар уж вIашагIъяр жорг хилийта йиш ец.

В. И. Ленина политико - методологически хIама доацаш шен ойлахецхийлаш «къамашн вIагIъяра кха хшаш, къамаш дешоаш, дохъадения, хIара къам шийн гома юкъе чулеста хилара, къамаш тIехьадиса, къамаш хьалхIоли — къамаш дIахьтадда а къамашта юкъе юкъ еххаш» дезаро уж дуьххь а уттадеш.

Къамнаш вIаший таргадахар, вай башхалонаш дIаллара мIIан а лоархIаш, ханал хьалха вIашагIъярца дIатарле безам хилараш вай юкъерча гIулакха декхар ю да, национализмах юхедисарш лийнде, буржуазии фальсификаторашиен антикоммунистанш дуьнна дIама дакха таолу.

Вай мехка къамий отношениеш дIахо эогейоахаш товара деххараш белгалдеш, КПСС XXIV съезде соцам баьб: «Советски Социалистически Республикий Союз чIоагIьяра тIаберзабаь ленински пикъ хIахо а лоарзагIа ца бовкхаш чакхбахиза баргбац. Советски пачхаьалкхеш юкъара хьашташ лоархIаш а хIаьта киттакл из цхьаьуйташ йолча республикех дIаваяа дегIадлара хьал тархал деш а, дерригаа социалистически къамаш дIахо тоалургаш тIа-тIа таргадоахиргаш лерарIа вIаштIехь а доххаш».

Парте XXIV съезда решенеща цхьаьекхаб социалистически къамеш халкъаши, уж масса оагIорахьара дегIакхувлара лерда тIа эйкха таргадаргаш тIаберзабаь ленински пикъ.

Дуккхача къамех латта Советски пачхахьалкхе хьалъара опыто, — белгалдоакх СССР хьаяь 50 шу дизарна дуззадена КПСС ЦК-ес бахьа соцам тIа, — къаьттагIа бахьаьа Советски мехка лерригтеа къамаш народностешн вийзагIна тайпара цхьоагIо йолаш, масса оагIорахьара тоадена хуьга, тIадIа дуккагIа таргаухийта вай строй маIанагIа хилаиза даргдоаша хIама хилара, социализм дегIадахара объективни закономерность хилара йола марксизма-ленинизма аьмоадаш».

Вай республика къалхьегамнех, дерригаа советски халкъ а санна, ССР Союз хьалья Нохч-ГIалгIай автономен 50 шу дизара бIаха йоагIача тайпара даьъбахар духьа шерра социалистически ахь а йоаржаь, хьинар дIаделла къахьегаш ба КПСС XXIV съезда исторически решенеш кхоачашде.

Л. АЛЛАХВЕРДЯН,
исторически Iилмий кандидат, Грознейски мехкадьатта институте доцент.

[illegible caption] В. САДЧИКОВ сурт. ...ОСС фотохроника.

ГРАЖДАНСКИ ОБОРОНА 40 ШУ ДИЗАРГА

ВАЙ ТЫЛ ТЕШАМЕ ЛОРАЕРАШ

1932 шера 4 октябре дерригача советски халкъо белгалдоаккхаргда гражданский оборона шолзтхьа шу дизар.

Дизза шолзтхьа шу хьалхагIа из дийнахь СССР Халкъа Комиссарий Совето чIоагIъяьй оборона хьарча тIемах ССР Союза территори лорайна Положени. Цу пачхьалкхах ахташ иль дIайола хьи союзни организаце — фегахьерча тIема духьаладча моттигерча оборона гIулакхашта.

Сийлахь-боккха Даймехка тIом латтача хана советски тыла болх лоладча толаббе, советски нах кагабе я котала яккхарга бола цаь безам болбе а ногалаш мостагIчоа.

Хилланча чуетташ бомбаш йолакешехьа а промышленность, транспорта, энергетика, бувзама предприятеша дIахо а толаме шоай балх баьб. Тыла фронта тайпанйи хIом бара мел дая хIамаш.

МостагIа водовара гIулакха юкъе дадо декъа лаьцар ферахьарча тIема дуккхьаларча моттигерча оборона (МПВО) личи составо а, МПВО штабаша, объектани формированеша, самозащита группаша, службаша, долкъоша дукха хIама дадь баха пах лорабара, мостагIчун авиацига промышленни объекташ, материальни гIоронаш ю лоходайтара.

«Халкъа хьа мел кхедла хIама, — яьхад Л. И. Брежнева КПСС XXIV съезде, — тешаме лорадеь хила деза». Цулунха гражданским оборона мероприятеш чакхъяхар, из тIема гIулакха бокъонца кийча лелар хIама къаьстта боккхача лоархIаме да.

СССР Граждански оборона 39 шу дизар белгалдяьхкхаш бIубенне дIа мегаргдолаш да. 60-гIа шераш доладелла хинлачунца кийсаль, но гьыла дIахьадхашикаьа гIа баьнкдаб аьнна.

Дикка тоаббенай адам цхьатара хIадакхеча герзах лорайелара средстваша способаши Нохч-ГIалгIай АССР-е базача наха Iомаелга, лаьхбеннаб объектоаш формированеш кийчъяра болрам. БIубеннагIа балх бе шьлий масса тайпарча граждански оборона штабаш.

Граждански оборона мероприятеш кийчъяреи чакхъяхараи дикахий толамаш дахкан город Грозненча Заводскойи Старопромысловски, мотташкахьачи Грозненски, Веданан, МагIалбикен вайонаш. Цу районаша доаржа культаллу бада нах дуккха адам хIадлакхеча герзах лорабела Iомабара. Райисполкомий ялхана хоча хаст-хаста дуьц граждански оборона мероприятеш чакхъярца дуззадена дешаш.

ЦIаьабенгIьа. мехов хургахоар кевагIдаьнпачох кхачам бича, кхочашдедза дуса лоархIаме де хиараш вай дуккха а хилча хIаьта а. Граждански оборона хIара болала республикера гражданский оборона хедданза эргайоадам тоаел яйн гIевтаргоолаш доли хIама ю деза вай.

Вай пачхьалкхем гражданский оборона мероприятей бIарчча плана юкъе лоархIаме моттиг дIалоац цун знаешта безача наха юкъе пропаганда яр.

Ше кхача лоархIаме дау адам цхьатара хIадакхеча хIамарче герзах лорабалара способашта средствашта пропаганда яр. Цу моттгара декхар — граждански оборона дешаш безача нада деллийтар, ракетно-ядерни, бактериологически, химически герзах лорабалара знанеш йоаржар, къахьегамхошта тIема-патриотически кхетам белар.

Граждански оборона знанешта пропаганда ю пелябоахи, радиотелевидене, кино средстваша, общественни организацей, къахьегамхой добровольни обществаш вешашь. Кертерча декъе ер кийчъераш партийни советски органий кулгалща, болх беш йола граждански оборона штабаш я. Из болх тIабьиллаб культурно-просветительни учреждениеша. Уж декхарийла а къахьегамхошта тIема - патриотически кхетам безаш гIулакх чIоагIагIа лелада, бахача наха юкъе тIема знанеш граждански оборона знанеш йоаржае. Шу-шерIа кхетадеш да, граждански оборона тематикаш йола еригга мероприятеш культурно - просветительни учрежденеша уттаеша граждански оборона штабана цхьана. цхьатта учреждениеши организацеши дакъа а лоцаш, чакхйоахаша я.

Партей правительстваи дIалехараи кхочащ а деш, культурнопросветительни учрежденеш граждански оборона штабашца цхьана кхи тIа а чIоагIйоаш шойн болх, «Знание» яхача республикански общества хост-хоста семинараш ю тIема-патриотически знанешта пропаганда яр. Знанешта пропаганда яр Нохч-ГIалгIай АССР гражданский оборона штабо, «Знание» яхача общества секци а (председатель Н. М. Филиппов). Дика выступленеш ю ва, В. Ф. Анисимов, В. Г. Белолипецкий, В. В. Контанюк, Лукин, Козлов, Летяшов, дуккха кхьбараш санна болча штаба болхлошо. Юкъ юкъе, республикански радиочун телевиденеш гIолла лекциеш, беседаш ю Анисимов, Амбарцумов, Лукин, Белолипецкие, унахIцьо лоаяра министерствоштта лекци Антонович. дуккхача къамех.

Вай культурно - просветительни организацеша къахьегамхошта тIема-патриотически кхетам белаш лешаш дикагIа ларалейгдола хIама дешаш доаргдаь. ХIора хьатIаттай дая цхьатара хIадакхеча герзах лорабелара дешаъта пропаганда яр дукха хинолектореш, тематически сийренаш, читательски конференцеш вIашагIъехкаш, устни журналаш дешаш, граждански оборона ветеранашца вIашагIоттадеш культурни салIарии паркашна, бешамашна, библиотекашна, музейшна, кинотеатрашна бу балх тоабе беза да.

Культура учрежденей системе знанешта пропаганда яра гIулакха лоархIама декъе дола кертерча декхарех цаI — граждански оборонах долча литературана безача нахех дешараш юкъе пропаганда яр, читательски конференцеш, тематически сийренаш яр, хозйташ литературах дешар, граждански оборонах дола литература Iаланда а доаш йола библиотекашн.

Граждански оборона штабашта дикха буззам а болаш кино средствашта пропаганда яра дика формаш я паказанеш культура дворецашкен клубашка а кинотеатрашка а граждански оборонах лолча кинофильмаш лелаъдеш чакхлашар.

Граждански оборона 40 шу дузача юбилейна паккьйоднаш граждански оборона личии составо доккхий толамаш хоах адам цхьатарра хIадакхеча герзах лорабелара способаши средстваши формированешкен безача нахаш Iомабара гIулакха.

М. РУДИК,
граждански оборона знанешта пропаганда яра доладйола штаба начальника заместитель.

Массанахьа йоаз Нальчикга «Электроинструмент» заводе электротрансформаторий машинаш. Дорагаш болча нах хьалехьача кулгаша вIашагIъехк уж. Цар оатхалаш хьеш хьинаре къахьег заводе боккагIчарой лоархIаш болча машиначеха меда шаьлантино. Цуо болхаш тайпа да вахаза вокх цунй къоччамаш. Цунухьа къахьегаме бекарле далла доттаеш хьабоагIа укхазара дуккха болий.

Царех ва подготовительни участка бригадир Аушев Хьусен. Ер ва йой аьнна ахычарех санна къахьегабаь болх бац цун участке, МассагIа хул да деза. Маьинаш, станок кхоча хаара ша оатхаь аьсе вол хуа, машинаш, оатхалашт хари, Iург доаккх.

Цу доаргача болхан дика лоархIаву Аушев Хьусен. Хьанна 5—6 шу бар цун участке. ХIаьц шиъ лоархIаву укхаза. ХIаьа деча хIаране карерадий керда дIаьиший тара йола говзалаш. Хьусена токарин, фрезерин, сверлильни шлифовальни, строгальни станокаш тIа болх бу. Уж ерриг станокаш дист цун участке.

Денгара-дена лакхъю цагтера шийн говзал, Ше дуккхана шерашка Iоазаш шие цкьалдIаш дIа а лу хьолеIамаучча къоначарех.

Ше заводе болх беча хьаьна бараI хIашига ер Iомадахь ва. Заводе дика болх беш шой хьахьарочо дешна бераш, оалаш хьабоагIа шо Iомабьс токараш Киштиев Махмуд, Тагриев Махьмад, Мальцагов Машарип, кхыбараш.

Цеха юкъара болара юстерш воа Аушев Хьусен. Цо хьинара дакъа доац цуна профессии бахка юкъа. Цехашна законтешна производствена пасханаш доций бола ба. Цуьна кхочашдьяра доц штаба кареаврайрех лоархI ю. Кьст-каста шенцара вIашагIIоиа духь къахьегама дисципленанешх, къахьегама оакарле лоашьарх дола дешаш.

Иштта хьалара оьцханеча кьстера къахьегама диках цаь боаI Дьаьдашо «За доблестный труд», «За трудовое отличие» шиш медалаш Къахьегама ЦIоаг Байракх ордени лелаш Аушев Хьусена.

СУРТА ТIА: коммунистически къахьегама ударник Аушев Хьусен фреза Iург доахказ болла сверлильни станокица.

З. АРЧАКОВА сурте делла.

«СЕРДАЛО»
2-гIа агIо. 3 октябрь, 1972 шу.

Цхьан парторганизацера хоамаш

СССР-а Нохч - ГIалгIайчен автономен ах бIаь шу дузача юбилейна сийна шерра социалистически ахь йоаржаь къахьегаш ба Грозненски локомотивни депо болхлой, гIулакхера нах.

Ханал хьалха кхочачагIъей шар мухь дIа-юха ихахьара 9 бетта илан. ДIа-юха бихьаб планал тIех 600 эзар тонн мухь. КIезига даи хкодах дизельни поатоа я. Локомотивни бойгадаша уйла еш я мухь дIа-юха ихухьача составий графикаш лоацьяра, шоай баха резервах дикагIа пайда эцара.

Социалистически ахьа хьалхе лелахраш коммунисташ ба. Дуккхача шерашка дьинаре къахьегарах белгалбаьна ба тепловозий гIорбьина бола машинисташ, коммунисташ Должанский Анатолий, Беликов Вячеслав, Дементьев Леонид, Мельников Виктор. Царна тIехьа ба къмбола коммунисташ е, парте боашараш я.

Из чулоацам болаш яр дукха хI йоацаш эксплуатаце цеха хинна коммунистий отчетно - хоржамий партийни собрани. 250 сагах латт деха парторганизаци. Из бокъха, фуннагIа карагIдаргдолаш яяз ба.

Доклад аьчул тIехьагIа пренеш 11 коммунисто къамаьл дир. Цар белгалдаьхар карагIдаьний дика гIулакхаш, хIадаха деза кхоачамбоацараш. Къаьстта белгалдаьйхар соббане къахьегамех производственни дисциплина тоае езалга.

Собранес ю карагIаяза деха заренийн бора болх, Цу тIехьагIа керда партийни бюро я харжар, машинист - инструктор Л. Парунов парте а оттавеш.

* * *

65 лектор, докладчик, политинформатор, агитатор ва Грозный станце машиникъахошта лекцеш, докладаш, беседаш еш. Цар дуьц СССР-и Нохч-ГIалгIай АССР автономии хьаь ах бIаь шу дизара какьеболхаш вай республикерчен иштта шоай коллективерчен къахьегамхошта карагIдульладе дикача гIулакхех, гучалоаз дIадаха деза кхоачамбоацараш, белгалдоал малараш мелеваяша, обществени а производственни а бокъонаш толлечаьна дара къоесийн лоттабе безилга.

Сакъердаме, чулоацам болаш а агитатораша ю докладеш, беседаш. Вайнна 9 бетта 36 лекцеш доклади ене, 175 квалифицированни беседаш е дийтуш болийш кар.

ДикагIа шеаш юкъе я башха лектораш лоархIаш ба станце диспетчераш и. н. Кастания, Минеев, станце дежурный Орлов, кадрий отдела начальник Кучиев.

ХIора лекци, доклад, беседа дика чулоацам болаш лаьувгIарий безам тIаргIортболаш йийтьюр. Шоай материалашца агитатораша къахьегамхошта дIадовцийт иIаргIча пятилетка, шолагIча шера коллектива хьалхашка латта декхараш, вай мехкарех доаз лолаш керда хоаш доаэйт.

Г. АНОХОВ.

ЦХЬАЬКХА ТОЛАМ

Уйл денош МагIалбика районе Ачалукие № 100 йолча скважиноше ремонт ю ьыкхар «Сунжанефть» НГДУ скважинашта капитальни ремонт еш ва Ахмед Хасмахьмода бригадас. Из бахьан долаш ханарча мелош чIоанаштадашта бураь тоъа ьаланиней сийдена.

Бригадо хьалха бахкха толам баь аз. ЦКРС дIадолладьча моллагIча гIулакхе хьадлае шоцца йолаш хьабоагIа уж. Цехе ах бригада юкъе аьнача ахьо укх шера барх I бетта хьалхара моттиг а йолаш карара карз тоахь цIе йай вахьх дьккар Аушева бригадалача бригада чоьр.

Къаьстта дика къахьег бригадир Ильин Виктор парте даттача сиф дукха ха йоацаш Советски Эскаре дIабьна Осканов Суламбек Авдеев Владимир.

Дика вIаштIехьабьакхаб Аушев Хаткашамада цу кулгалдеча бригада болх. Оборудования дикача хьала тIа е, массаза арахецаш я IIавалама карагIдаьнар къахьохаш йола къахьегама листок, социалистически ахьашта хаийаноа, итогаш ю, дикагIбола болхлой бовгIатамаш, грамоташа бовгар.

ХIанз А-50 ахха дIа-юха дийн йоай бурови установка вIашагI а йола Ачалукие № 141 йолча скважинка ремонт йолайй бойгадо.

В. ВОЛОДИН,
«Сунжанефть» НГДУ скважинашта капитальни ремонт еш цеха инженерIера геолог.

ЛерттIа кийчо яьй

Хьайбашна Iа доахкоргдолча помещенешта мадулла сихагIа ремонт яр хьайбаш лелаберий керттера декхар да. Из декхар кхоачашдара лерттIа терко яьй дуккхача бовхамаша. Царех цаI я Шалье райондера «Шалинский» совхоз. ДIададача шерашка укхаза хьайбай помещенешта ремонт яра балдаш тIедьатеттар, хинела тоаль цхьана помещенешн. Масала, хьаккхий товарни ферма хинелла ремонт яь ца яккхераш ше лелалча хьакхорчашта дийнаьа бусн тIеххета даяа дулх 500 граммо йолча 350 граммо ма тIаккхатаяр.

ХIанз уж тIадапташ хиш цу дузайта дааккIад совхоза хьайбаш лелабераша. Из бахьан ю совхоза гIоиларгвий техника И. Рошфьнс хьелгадаш хила боккадаш балхой гроба. ЛоархIаме балдаш даа совхоза фермаш тоале дIада хоа.

ТхиI совхоза долча пайдан... (дуьхьал)

— ... 3600 соогIа бежан. Укх деношка цIакхуьлейн дотт уж. Дина тоаленнад оаха Веданск Советски районий лоамаи дьгIенашка лелашераш. 600 граммаш дуцхетIа хьак тIакхийттад вIара бошаша.

Оаца къамаьла духхьалг а комплексе хIаьиххьчар тхо. Эттрака хьалха бIаргагу 25 эзар тонн тIуйоаш боле бетен а етта хийбахь кIоаг.

— Из оаха жом чуйотта дьяпе бакккхаб. Цьа хьаш дIахьайла чча ккм хIама ца эшаш кийча ба вз. ХIаьта жомага хьайбаш кхебаран дуьшийа караллале хьаа...

аIаштIехьалларге... 300 тонн дулх, тIехкеаре... — бода директора.

Мугарлан жалешт ... лаьрхIа хьалькь типови корпусаш. 1970 шера дьалльей уж. ХIанз я тIехьа ... чудлеча ... санна хет уж. Цхьаьбеаьла, из литар мара дац. Из иштта деага гучадоал ... чулацца. Транспортерий чулайча ... йиша ремонто, ... беатан ... дика бола ...

Тхьевшна соогIа ... вар ... ... хIоаааш. Хьайбаш ... ... пяй а ДСФ а. Хьайбашта тала вагодашта ... бьлда ба ша бисы.

ЛаьрхIа вIашагIьлла ... ... бригада ... ...

ХIанз дIайоалаеьйта ... шера ба автопоилкаш, ... гIо ... механизаци, транспортераш ... ... соогIа хелахь ... ... шер йохалий. Масех ва далалгахьа тоадахь пар леха тховнаш.

Дика ... ... бола ... ... Ар Iаш а дьь дIаоттаьнй 1210 тонн йол, кийчъна 500 тонн силам.

Дукха ... ... дIададача шера, ... дIаоттадаь доахьао хьатIахкуьнеш. Из болх бера ... ла техникаш ... ... вIаштIехьадаргр укх шера, хIана аьнча фермашта йиха дIаоттадала лоххьар.

— ... ... — бах директора.

Къаьстта гIадбаха бе хьайбаш лелабераш шоай лелалдо карахьера хьалхьа. Цара лоттболача культурий тайп-тайпарча отаьлаш, гIоша ... хьовсачаш а отташ хьайбаш чам болаш дулх ... ... хьайбай продукцега дIайола мах лоц а ... ... бусн тIадетта дулх ... ... дукагIа ... ...

... гIулакх — хьайбаш ... ва кхаберна ... ... дIачуьтелар да. Корттерча ... ... дIачуьтелаш ... ... совхозо. ХIанз болхало кхьабаш 4400 бежана 4800 хьун ... а.

... ... хьакий ферма а. Фуга ... ... тоаь дIайдьорьай укхазар хьалхаре. ХIаьта дийнахьа бусн дIаьваяна тIаххета дулх 420 граммаш соогIа да. Из кIезига хетам ба ...

Нохч - ГIалгIайчен автономе 50 шу дуза цIей хьатIакхоачаш ... ... бусн тIаххета дулх 500 граммага дIакхача... ... бар.

— Шоай дош кхочашдирга ... ... ба ... хьайбаш лелабераш, — йоах директора, дIаьта ... ... тIахка ... ...

[illegible]

ГИ ВОКИЙЧДУ

Нохч - ГIалгIайн АССР Министрийн Совето бачча социйта хьежна «Консервплодоовощ» объединенин чуйогIа совхозаш кертерча декъа лелор[illegible] а бахьанашца ги [illegible] ве дехкашо [illegible] доьшехь.

[illegible] 1972 шера [illegible] культурийн [illegible] диллара план 4668 центнер [illegible] «Консервплодоовощ» объединенин совхозашта [illegible] центнер ...

[illegible] совхозашта.

ЧIоогIа доьрхIиш [illegible] дерзадоцуш а гIулакх [illegible] Iалашдар. Махулла [illegible] тIе а бахийта [illegible] объединенин совхозаш.

[illegible] Ерригаа объединенин [illegible] декхара. Объединенин гIеран [illegible] центнер мара дац (планаца [illegible] процент кIезигагIа). Вай [illegible] бен дIогIа из [illegible] Хаттаран бен дIатIаьйлларах доьлла ...

[illegible] гIулакх хIама дьеш болчу боахамий из декхар тIехкхоьчушдоцу а вIаштIехьдаьккхаза дьалаш цхьатарра доьлла а.

Масала, Сунженски районан «Ассиновский» совхозе ги дакхарш из пачхьалкхана доьхкарш [illegible] а ю, хIьата [illegible] 100 процент кхочушъе доьрхIиш а ба. Цу [illegible] Ачхой - Мартанан районан [illegible] совхоз [illegible] бахьадаьрш [illegible] пачхьалкхана 1800 центнер ги дакхар доьхкина а ю. Цхьабакъда, укх [illegible] дакхаш а дац е пачхьалкхенга доьхка а дац. Цига [illegible] Хьенах [illegible] кулгалхой ба [illegible]

Хьи [illegible] хьаьна тIе дац Шьола районан «Юбилейный» совхозан гIулакхаш а. Укх [illegible] 250 центнер [illegible] хабачкийн ги дакхар [illegible] из [illegible] Цхьабакъда, [illegible] доьрхIар [illegible]

Из [illegible] гIулакх [illegible] хIама далаза?

Цу тайпара ги [illegible] Грозненски районан «Юбилейный» совхозе а.

[illegible] тайп - тайпара ассортименташ кхайнйцача объединене еррига совхозан ги дакхара план кхоочашъярш дика тIехьаьс.

МаьагIа бахьанаш да ги дакхара план кхочаш да яр? Боахамий кулгалхоша ги дакхара гIулакх бе-башха доацаш, тесса леладу, цу гIулакха дерттIа йоакхо кх. Консервни заводашка бьаьпадаараш дIачуйдаьлара иди хIачаьчаьяр дуьна ги дакхаш ... дIа а дийна кхедаьхаш бьаьпадаараш а тIехьа дIачутийнна ну боахамашка.

ДукхагIа йолча хьай тха специалисташ вIенхайшта шоанаре хьадехххаце ги Iалашдара хайра дIама дац совхозашка.

Ги дакхара вIулакх во вIаштIехьдаккхарца дувзадонна да Шьола районан «Южный» совхозе, Ачхой - Мартанан районан «Овощевод» совхозеи гина лаьрхIа дIайийна кабачкаш, ирреш дукха кхай тIа а хьайта ...

Цул совгIа ги холикхача хина дукха отходаш а юкойт. Масала, Грозненски районан № 3 йолча плодоовощной Сунженски районан «Ассиновский» совхозашта [illegible] ги цо [illegible] дукха «Бодкевский-73» сортан дола ерба дайра.

[illegible] дIаоттадаьхар бьаьпадаарех [illegible] ги Ачхой-Мартанан районан «Орджоникидзевский» совхоза [illegible] гIулакхи [illegible] «Сортсемовощ» объединене [illegible] бIаргадаккхадаьа.

Цу тайпара гIулакхаш [illegible] гойт «Консервплодоовощ» объединене [illegible] гIулакха [illegible]

Ги дакхара [illegible] их бригадаш а [illegible] совхозашка, цхьабакъда, [illegible] йоацаш а дара. Цудухьа гIулакхаш ве дац.

КIезига ахчаш чул ги доаккхача наха, хьо [illegible] ральнех [illegible] болдаш [illegible] соббаккхына [illegible] Цудухьа [illegible] ...

[illegible] Iалашдарех [illegible] дац из доадача [illegible]. Из доа хьалдарча плана уггара [illegible] совхозийн кулгалхоша. ДIадо [illegible]

Дика ги [illegible] сортовой кулгалхой кертера декхар да. Ги Iалашдарей из пачхьадкхенга доьхкарех план кхоечаш да ерриг цIенхаштта бехктокхаме озабеза.

Ю. БЕТЕРГАРАЕВ,
«Сортсемовощ» объединенин кертера агроном.

ХИЙ – КХАШКА

Парти ЦК укхьайца Пленумехь доклад еш Л. И. Брежнево баггаддаьккхар хий дейла лаьтташ мелогга дукхагIа хьайитар юртбоахамерча декхарех цаI долаш хIайна а дусаш хилар.

416 эзар гектар оахан дош долла лаьтта да Нохч-ГIалгIай республике. Царех иде бIаь эзар гектара тIа хий дилла йиш йолаш да. ХIьата укх сахьате вай республике хий дуллаш дар 105 эзар гектар лаьтта да. 1975 шера 150 эзар гектарага дIакхоачаргда из. хIьата хьи а пхи шу даьлча—218 эзар гектар. Цу гIулакхо торо хулийтаргья вай республика кхача юртбоахаме культурай хьувкъам дикка лакхбе. Лакха хьувкъам кхебаро лоархIаме да чудуийташ хий диллар. Из метод хий дуллаш лаьтта лелаеча кертторчарой, ...мечарех цаI я.

Укх шера цхьа йоачаш йоанаш геттара пакъе лаьттар. Из чIоагIа IетIихьар юртбоахама еррига культураш хегIенрай лакха хьувкъам кхебарах. ХIана гурахь ер культураш вIашка лаьтта 13 метр кIоарга тIоадал болаш хила деза. Гурахь вай республике еррига доаллица каст-каста хул боарамагIа моачуица мийсакча геттара кIезига йоачан хулаш. Лаьтта докъалу. Из бахьан долаш дола хул гурахь из культураш дIаера из хийче. Цудухьа дIайийна культураш цхьатарра дика тIаклаш, во хьувкъ. Каст- каста хул гурахь дIайийна культураш гуйре кхоачлуча вIалла а хьатIа ва йоалаш а. Уж бахьанаш долаш лаьттанна дика дIачIоагI ва лул, во хьалккхийна Iен кIал йолх гурахь ер культураш. ХIьата Iа деькхача маьлхара ихе, ... боццаш хул, геттара во хьувкъ.

Фу дергда? Мишта нийсъарйоахаргья Iалаше кхаш лелаерашта хьалхашка уаттаю хадоцаш?

Уж кхоачамбоашараш юстарлаха нойкъосте дергда чудуийташ хий диллара. Цу гIулакхо торр хулийт. боаржамагIа догIа ца дийдкача а, дIайийна культураш дика хьатIаллийта, оалаш лаьттанна из болаш дIачIоагIдалийта. Цул совгIа чудуийташ хий диллар дике Iатиь Iоагара яьнна культура бIаьсти хьалкхера, лакхъалара, хьувкъара.

ХIьата мишта чаккхбоаккх лаьтта чудуийташ хий диллара, болх вай республикерча боахамашка. 20 сентябрь тIайхоачаш алапагIа 14110 гектара тIа дилла дезача 8516 гектара тIа чудуийташ хий диллад. ХIара районо из болх мишта чаккхбоаккхаш ба хьовкох укх таблица.

Районаш	Чудуийташ хий диллара план: Ерригаь а культурашта	Чудуийташ хий диллара план: Гурахь культурашта	Хий доллар: Ерригаь а культурашта	Хий доллар: Гурахь культурашта	План проценташца
Грозненски	1700	860	605	360	35,6
Гудермеса	2000	1520	148	148	7,4
МигIалбика	600	400	149	149	24,8
Наурски	1700	1180	649	649	38,1
Сунженски	2512	1100	594	396	19,7
Шелковской	9850	9050	6785	6785	67,7
МСХ гIонаш	18362	14110	9033	8516	46,6

Цу таблица хьовкох тIадоагIача шера чувааргболча хьурйъама лаьрхIа чудуийташ хий диллара болх вай республике еттара во вIаштIехьбаьккхалга. Белгалдаккха доагIа республике гIорла чудуийташ хий диллача дерригача лаьттах ахцил дукхагIа дар Шелковской районан боахамашка кхоачалга. ХIаьале 6785 гектара тIа чудуийташ хий диллад цу районан къахьегамхоша.

Цунца цхьана республика цхьайолча районашка чудуийташ хий диллара болаш дIахь а дIадоладьлаш яьнна ала мегаргдолаш да. Масала, МигIалбика районе — 149 гектара тIа, Гудермеса — 148 гектара тIа, Сунженски — 396 гектара тIа, Наурски — 649 гектара тIа мара хий дилладац.

Геттара во вIаштIехьбаьккхаб республике дIайийнача культурашта вегитационни хьисапе хий диллара болх а. Хий дуллаш долча кхоцка йоккхача майда тIара юртбоахама культурашта вегитационни хьисапе цкъа мара хий диллаьзар. Иза а цхьайолча мигтигашка — боарамал кIезигагIа.

Цхьайолча боахамашка кулгалхоша вегитационни хьисапе хий диллара дерттIа тIаьхьжам лоттабаь хинабоацандаь, хий ца дехкача кхашкара чунаьчул лохагIа хьувкъам чуберя укх шера хий дехкача кхашкара. Масала, МигIалбика районе «Кавказ» колхозе хий дулдача 400 гектарах хIаране тIара гурахь дIадийна итт- итт центнер мара кIа деленаар. Сунженски районан Ленина цIерагIча колхозе 362 гектарах хIаране тIара — 10,7 центнер.

Гурахь юе культураш дIаера во Iалама хьадаш доллаше а, ялт чудари из пачхьалкхенга доххарея планаш кхоачацъяь йоацаше а хIана а ма эшша йоакхо ер цхьадолча боахамий кулгалхоша чулуийташ вегитационни хьисапе хий диллара.

Геттара ше пайда бц догIан хьисапе хий деттача установкех насосни станцеш. Иштта, юрта боахама Министерствен колхозашка догIан хьисапе хий детташ 227 установкеи 38 насосни станции я. Царех хIана болх беш ерш 103 догIан хьисапе хий детта установкеи 15 насосни станции мара яц. ХIьата кхашка хий диллара Iомабаьча 1200 сагах хIана хий дуллаш 303 саг мара вац.

А. ТОЧИЕВ,
юрта боахама Министерствен инженер - мелиоратор.

Цхьан районера

хоамаш

ХЬАЙБАШ — ДИКАГIДОЛЧА ФУХ

Станице дIатIаккхачалехьа аьттехьа дIэбева маьтъ. Гамнара гу хьалхъ гIишлош. «Путь к коммунизму» колхоза хьакхий-товарни ферма помещенеш я уж.

Керттерча зоотехника деккараш кхоачашдеш волча М. Х. Измайлова «Мишта шун ферма гIулакхаш», аьнна хаттар дир аз.

— ХIана хьаккхий Iул кьоило, тоаде хага да тхо. Цудухьа оаха хIанзахьа а хьатIадоагIаца шира хьакхарч дукхагIа ебаьра 800 шалха - хьакха хьакъоастаьй. Царца дика доал а ду, — йоах Измайлова. Укх деношка дулла дIачуснийн 750 хьакха. ХIанна сентябре еррига а дIачченнараш 1,124 хьакха я.

СИЙ МА ДОЖАЛДА ШУН

СССР хьалы Нохч - ГIалгIайчен автономи вIашагIъелла 50 шу дизара цIейшта лагъеболхаш социалистически [illegible] а баьпи йоккха толам баьнхаб Шелковской районан «Путь к коммунизму» колхоза къахьегамхоша. 930 тонн комсаш ехка баьнхаб уж пачхьалкхенга. Ала деза уж пановочуд 900 тонни социалистически декхарех 180 тонни дукхагIа йол.

Хьикре къахьийгар М. И. Каратышевас кулгалдеча коллективо. ДикагIболча специалистех лоархIаш болча цу коллективан членашта шоашта тIаьчIоагIдаьча кхай тIа хIера гектара тIара 95 центнер комсаш чуйийна.

МАССАНАХЬА ЦХЬАТАРРА ЙОАКХО ЯЦ

Ворда Iайн соалоа аьхкийн кийчъе яхаш да эрсий кица. Хьайбаш лелацераицта найса дешаш да уж. Щоажелча цхьанкха болаш хейра кахлаш. Массанена а дика доа Iа хьатIада гаьна доацаага. Цудухьа опыт йолча кулгалхоша, специалисташа хашахьа йоакхо хьа хьайбай помещенеш Iаина хийчъяра.

Доакхаш ахкан лагерашка чуссадаьчча, е дажа дьагIенашка дIалехкачул тIехьагIа хьы хьэ ца душ доакъар Iалашдарий помещенешта ремонт яран лаьрхIа бригадаш вIашагIъяьккхар.

Доакъар Iалашдари помещенешта ремонт ери—вIаши дуккадеш шц дош да. ХьалхагIа са дувца беззи ба доакъар Iалашдарах.

Ер шу аьттув болаш деладиц хьайбаш лелацераица, хIана аьлча доакъара дIайийна юртбоахама культураш, шоаш тIаюала баьцаш дика хьувкъаьнзар. Цхьабакъда, тароаех пайда а гIабеш, хоатъар Iалашдара оарцагIбаьлар хьайбаш лелацераш. Цуьнца кхоачалцаьлаххадоакъар Iалашде вIаштIехьдаьнад. Iалашдаь доакъар соакхарчул дикка дукхагIа да: АргIаш а даь дIаоттадаьд 90 эзар тонн гIожа доакъар, сенаж 2800 тонни силос 40 эзар тонна кийчъый. Кхы тIа а гIожен меший доакъар Iалашдеш да.

ХХ партсъездах колхозо 116 процент, Куйбышевн цIерагIча колхозо 117 процент кхоачашъьай гIожа доакъар Iалашдара планаш. Силос кийчъяра планаш тIехкхоачашъьай «Дшалка» совхозо, Ленинан ХХ партсъездан цIерагIча колхозо.

Совхка Iа шийла дарах шоаш Iаьша холоаш йацъалацаа ба хьайбаш лелацераш, Iаьна дерттIа кийчо яраш сагота хьувзаннар. ДIадахача шера кхоабача лоахенгара йоаккха шура районан кхача боахамашка лоъбенначи хала кхаммаьтел из лакхъалийта вIаштIехьдаьлар Куйбышевн цIерагIча колхозан хьайбаш лелацераш. Из цар Iаьна хьалхахьа дерттIеи кийчо яьлга дар.

[illegible] 800 грамм доаха чIадеттаделар «Ангушинский» совхоза хьайбашта а.

Боахамий цхьаболча кулгалхоша, специалисташа хьайбай помещенешта ремонт яра дерттIа торко ца. Ялат чуийца даьлча дергда яхаш, тIехьатетт цар уж балхаш.

Цу тайпара хьал дар дIададача шера районан нохагIдоачи боахамашка. ДерттIа йоах ца ярах трубашкарча ших ша а ба хьар шинпровод. Специалистий бехкагIа хилар из.

Цу тайпара кхоачамбоацараш шийсдалийта йиш ца дIахо йолача дана.

Укх шера тоъал ноагъостал ду колхозаштой совхозаштой Шьола районерча МРО-с. Цу организаца ремонт ю фермай механизмашта, оборудованенна. Хьоттеаьа уж балхаш даь даьнна хала дезаш дар. Запасной оатхалаш тоъац яхар болха хIалхара вала йиш йолаш дац. ХIана йисар кIезига за йолга а хоаш тохабала беза Iаких нийчо яра бехктокхаме бараш, йешта аьлча, хьайбашта Iа доакхаргдолча помещенешта ремонт елга цхьахкхача тайпара техьа тетта йиш яц.

Дукха баллаш да фермай коллективаша шоай низаца де йиш йолаш. Уж да топпар хьахар, хIир тодар, хьыш тоадар, инвентари ковмаш дIаидар.

Къаьстта тевкал де дезаш дуцхьа гIулакх. Из да хьайбаша дикагIа дуаргдолаш химически добавкаш а етташ доакъар кийчдара технологи ферма боалхоагта Iомае езалга. Цхьабакъда, из болх дерттIа вIашIеххьбаьккха бац районан боахамашка. Дукхьал цхьан «Шалинский» совхозе мара яц доакъар кийчдеш йола цех.

Совхозийн колхозийн кулгалхоб деккарийла ба махуала дукхагIа теркам тIа а бахийта лоацача хица хьайбаш Iа данкха чуоттаде йиш хургйолаш помещенеш кийчъе.

А. ГАПУЕВ,
Шьола районан юрта боахама управленен кертера зоотехник.

●

Сунжабе [illegible] чу [illegible] Мигlалбика районан «[illegible]» совхозан [illegible] отделене. [illegible] гектар я. ХIана [illegible] совгIа [illegible] тIара [illegible] сомса.

Дика [illegible] сомса. [illegible] гектара тIара [illegible] болча 240 центнер [illegible] ... Дика [illegible] шоккара сомса чулаьт болхар а. ХIара дайнахь [illegible] доархIаш 110—120 процент кхоачашдо [illegible] шоай балха норман.

[illegible] Ахмарова Нурдина.

И. ГАЙНОВА сурт.

●

ХАЛКЪИЙ МАШАРЕН КХЕРАМЗЛЕНИ ДУХЬА

СССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМА ЗАСЕДАНИ

[illegible] Дикабар 1-ча [illegible]

[illegible] дуьнен халкъашта машаре гIулакхашка [illegible] Советски Союзо арахьара политика [illegible] XXIV съезда [illegible] ...

[illegible] Н. В. [illegible] ва хIара договор махкама да цIена, хьоарзагIа да доаккхаш хьоачашдеш хилча мера ца дакъига. СССР массаза а хьацай пачхьалкхеннашта юкъерча гIулакхий ва хIара принцип лоархIаш. Советски Союзо — хIьата иштта ВIашагIкхийттача Штатейи а из доргахилорга догдохаш да вай — боккъонца цу принципагара хьалхале лелаергьа стратегически герзашта доазув оттадарех дола договора хаина яь соглашении чаккхьарча цхьана тап а ен.

Ракетно-ядерни герзаш хьадалтIа юкъозаргахьа духхьашха балкха практически гIа Америка ВIашагIкхийттача Штатанцарча гIуламкашка боккъонца бала а боагIаш дикка барт вIаштIехьбалар дархIа мегаргболаш ба. Иштта барта ахар машаре дахара политика вIенхаштта толам балар да, нуьга дика воздействи юлургья бIарча дьайнача дерригача дуьнен халкъаьшта юкъерча хьала, хIьата из еррагача пачхьалкхенаш халкъий объективни хьашташа ма яххара а да.

ТIома кхераи дIабаккхар, герз дIадаккхар — хIьата из Советски Союза, социалистически содружества [illegible] гIулакхашта [illegible] юкъерча мога [illegible] кьоалдеш [illegible] ... Советски [illegible] политика [illegible] общественносте хьалхоа СССР-а США-нен юкъе стратегически герзашта дозута оттадара хьакъехьа дала договор а хаина яь соглашени а.

СССР Министрий Советаш предложени еаькай 1972 шера 26 мае Советски Социалистически Республикай Союзаи Америка ВIашагIкхийттача Штаташтеи юкъе ракеташта духьаларча системашта доазув оттадара хьакъехьа дьахча Договора ратификаци е.

СССР Лакхехьарча Совета Союза Советаи Къаьмий Советаи хьачча меккашцарча гIуламкашта йолча комиссеш хьажа а хьажа из предложени къоабалйир. Цу договора ратификаци ялга массаза эьльа а лолаш могадир. Из могадалга хьалхоаш СССР Лакхехьарча Совета Президиума заседане къамалаш мел дадраша.

Укххаза доклад яь из хилара, США сенато къоабалдалд ракеташта духьаларча оборона системашта доазув оттадарех дола Договор, хIьача президента Р. Никсона ратификационни грамотана куле яздьечул тIехьагIа официально чаккхъоал Америка ВIашагIкхийттача Штатий оагIонгахьара договора ратификаци яра процесс.

Предложени ду, йоах Н. В. Подгорне, ракеташта духьаларча оборона системашта доазув оттадара хьакъехьа Советски Социалистически Республикай Союзаи Америка ВIашагIкхийттача Штаташтеи юкъе дьахча Договора ратификаци ярах дола Указ тIехьа. Н. В. Подгорне Iоаш Указа тIехьа.

СССР Лакхехьарча Совета Президиума членаша массеа раьза а волаш Указ чIоагIду. Н. В. Подгорне куле яздy ракеташта духьаларча оборона системашта доазув оттадара хьакъехьа Советски Социалистически Республикай Союзаи Америка ВIашагIкхийттача Штаташтеи юкъе дьахча Договора ратификаци ярах долча СССР Лакхехьарча Совета Президиума Указах ратификационни грамотаь.

СССР Лакхехьарча Совета Президиума заседане дагIье долаш СССР Лакхехьарча Совета Къаьмий Совета хьача меккашцарча гIуламкий Комиссе председатель КПСС ЦК Политбюро членана кандидате, КПСС ЦК секретарь Б. Н. Пономарева, КПСС ЦК Политбюро членана кандидате Ю. В. Андропова, СССР Лакхехьарча Совета Къаьмий Совета председатель Я. С. Насриддинова, СССР Лакхехьарча сули председатель Л. Н. Смирнова.

Цу дийнахьа е СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председатель Н. В. Подгорне кулг яздир 1972 шера 26 мае Советски Социалистически Республикай Союзаи Америка ВIашагIкхийттача Штаташтеи юкъе стратегически наступательни герзашта доазув оттадара дакъе цхьадола тIулакх чаккхдахарах хаина яь соглашени советски оагIоно тIаьцара хьакъехьа йеча храма.

(ТАСС).

КХАЙ ТIАРА — ВЫСТАВКЕ

Чоалане практически [illegible] совместидаьа СССР, ГДР, Болгаре специалисташ [illegible] тама хьаламка свекла чуэлаш йола мичаьхьа тIоадац дола [illegible] байи дьадьй. Сахьата 2,5 гектара тIара свекла чуйш из. Сахьата 6 километр ник бу.

Цкъе дуйаш «Сельхозтехника-72» яхача Дуьнен халкъашта юкъерча выставка кхаь павильона экспонат а хиина дIаэтта из шой тайпара машина чIоагIа дика лоархIаш я. Цунна теркам тIехожийт свеклий кхашка болх беча механизаторашта, из дув США, Англе, Франце, ФРГ специалисташа. Царех цхьабараша хала а хеташ бейгалдоах соллара йоккха балле оасарле йолаш йолча машинах шоай доаккха лоацача кхашке пайде эше йиш ца хилар.

«Тахакара керда хIама» а хиина дIаэттай СССР, ГДР, Болгаре специалисташа цхьана къа а хьегаш дагалдьа техка, кийчъяь свекла чуйа ца леха КС-6 яха машина.

ДагадоххарагIа аьлча, иштта выставка экспонаташ а «шоай классе рекордсменаш» а йолча «Колоси» «Нива» яхача ялташ чуйдача советски комбайнашца 150 говра низ бола дизель, чаркхаш а тIехьа мосташ, дифференциал, передачай коробка еиней цуьна.

Немецки инженераша хьадагалаьцай свекла хьоаххаш, лаьтта тIера хIа а доадаш из цIенъеш йола КС-6 болх бу маьженаш, комбайна транспортераш. Редуктора ноагъостала йелаьйолийт агрегаташ. Уж дерригаа доакъаш ГДР-а деллаш кийча даьлар дIадаьIенга СССР-е машиностроителаш да.

Болгаре хьаю цхьаьхха хIана тувала ца даьлайташ йолх беча маьшенашта тIахьожам дергтаб автоматически устройстваш. Масала, свекла херцача дискашта кIалкиара нийсьадча, система цу сахьате узел соца а йийя «севпилоакхаш хоаи бу» водитель вагIача кабине дIачу.

ХIанз вахар дIадолаьаш шара яц КС-6. Из дIаьз укх сахьата хIаьнг хIезига драхец юрта боахама механизаци яра Украински Iилма тохкама институто. Цу «дуьнен халкъашта юкъерча конвейеро» 26 машина ела соазха. Цхьабакъда, укх шера лийзай йоккхагIа хургйолаш я програмех.

Комбайнашта йола тохкама полигон а хиина дIаэттад опытни боахамий кхаш. Инженераша а механизатораша а геттара дика лоархIай машина.

ГДР павильоне лаьт керда хьаь КС-6. Цхьабакъда, из йукъагIа керда беза хьаккхата мара даьлдацар. Инженераша Хельмут Фетгевеи Иоахим Тайцаи — тайп- тайпара юртбоахама техника хьаьечч йолча «Веймаркомбайнашта» вималаша дуьц, цу экспоната букъе-ва чу гIоала хIаьале а 100 тонн совгIа [illegible] свекла чаккхьамаьй, яхаш.

Механизатораш хIаьнах кхеташ вал ба. Уж шийбахй хала да. ХIьата а, Иоахим Тайца яьахох, Болгаре тохкамаш дечa Iанга гулбенча тайп- тайпарча механизацира [illegible] болгаре [illegible] хьалъеттача, керта тIара [illegible] яьхар.

ХIаьнала [illegible] муга чулоацаш свекла йолха смлара дикка белха оасарде йола машенаш. Масала, Болгаре гулъьяй ма сахьата 60 тонн. ХIьата Кубане мин смеиагIа чуйцой 17 гектара тIара свекла, хIьата цаех итт гектар — бийсанеча сменагIа.

Къоастаьй кхы цхьаьккха а лоархIаме проблема. Йоачих баркчача хана свеклина тIера лаьтта дIадоах комбайно хIьата цу хана корнеплодашта дем дола сахьаташ воохI процентал тIехдаьнна дац. Балха оасаре Iаламата лакха йолча машина тIаьхьа кхаъ тIа а болх бу. Халаш нийсъенна автомобилаш комбайна тIа ма а йолха хул свекла хьувзаш гусеничными тракторашь ехийта езаш. ЛоархIаме да, комбайн йоллаща а йеше- саш баш йолаш хилар а.

КС-6 — дуьненна тохкама полигонера йоагIаш а выставке еча кердачарах цаI. Свекла чуэц машина сов дика хилар, укх гектарча хана ма хургья хIаьна трактора тIехьайдаз ша мугI а кхьла лелаю машина аракхеча Тернопольски завода кертера продукци. ХIьата нагахьа самай завода производствени программах дувна вай доакхе специалисташта хетачох, хьалхарча юкъара шера арахеца комбайнаш бIаьна хургья.

Дмитрий САСОРОВ,
АПН корреспондент.

ДЕРРИГАЧА ДУЬНЕН ХАЛКЪАШТА ДЕЗА ДЕ

Укх шера дуьнен халкъаша белгалдоаккх деза де — Советски Социалистически Республикай Союз хьаь 50 шу дизар. СССР хьалхар вай замалаь Iаламате боккха событе я. Советий Мехкага хьежача дуьнена шийла бIаргдайра социализмо-боккхача ленински хьадамах кхайнача пачхьалкхенен партен къаьмий дош шишта къоастаяр.

Советски халкъан дуьнен прогрессивни общественностеца из деза де лаьрхIа белгалдаккхар кийчдеш да болгарски халкъ. Дагадайта лоарa сона, 1922 шера а тIоьна, Советски Союз хьаьльга хьайча хана, цу хьаь тха халкъа Iаламате чIоагIа дог гIоалаьна тIаьйна дилар. Цу хана Коминтерна Генеральни секретарь хинача Коларов Васильа укх тайпарча дешаша ... [illegible] [illegible] СССР хиларца [illegible] Советски Социалистически Республикай Союз.

Укх шера ара [illegible] БКП ЦК Политбюрос решени [illegible] СССР хьаь 50 шу дизар деладара хьакхьса. Цу тIа болгарий тха партийни органаш, общественни организацеш, творчески союзаш, массови информаци пропаганде средствашта чаккхьда [illegible]

Тхьаьшта кертера уйла, тIайхайт адамий история чуль эгара хьалха дуьненча къаьмий боккъонца долча доьлац пачхьалкх ше болаш долаш хьалйина йоалла деззаме къаьмий политика, ба- рвгIдьавнераш гойтара. Цо Iадойту социалистически къаьмий дIалаа тоалара, дуьнен дерригача халкъашта хозане я из. Коммунистий партен XXIV съезд да решенеш кхоачашъяр советски [illegible] Iаламате дика хIиэман дIадоазийтар социалистически йеммаьта бенкхача лоархIаме да. ХIара деша валом бове пропагандаистски балха тIа маркистско - ленински принципий цIенаь баьхе доаша, дуьнен коммунистически болайн болаше агIонгIа балцаш доацца дозттабоала мовзонера Советски Союза Коммунистически парто историческе лоархIам хьа а бовагIа болла гIерт тхо.

Дика довзаш да, КПСС XXIV съезда решенешца из шира хьаькхача советски арахьарча политика болгаргIа йола оагIув интернационализм хилар. Дукхьа цу принципашкара леладу Советски Союзо социалистически содружества къама меккашцара гIулакхаш. Из да из хара хьаьлока СЭВ-а члена йолча интеграцийн гIуламкаш. Хердача Комплексни программа Iалашде дез ших а бархатегIа цхьатт гIуламкаш лелаше социалистически интеграци догIайнаьлаьнга.

СССР хьаь 50 шу дизар тха лакха болгерда Советски Социалистически Республикай содружества [illegible] хьача механизмарех догIьена а цхьана лелаву гIулакхаш а чIоагIдара, дуьнен социалистически система хиза цхьаоагIон чIоагIдара маIанагIа.

Юбилей белгала деда чIоагIагIа дIа хургъя СССР хьаь 50 шу дизара хетадаь 5 декабре 15 декабре кхачалга [illegible] доакхагIарола декада. Боргарни мехка — горадашка [illegible] предприятешка а гIимлаошика а, учреждененашка культуран органашка [illegible] — торжественни собраниеш, Iалаш сессеш, [illegible] оргаш, фильмаш [illegible] демонстрацеш, литература а муз [illegible] выставкаш, болгаро-советски доттагIаль слеташ, органаш, выставкаш [illegible] Iалаш сессешка тха культура деятелаша творчески вIаш агIшетараш долаш дакъа да ди Болгаре Халкъа Республика хьаьхаб советски Iалама культура бовзийт деятелаш.

Ерригача Болгаре чIоагIа дика йергда адамий сийрда шеламе и повгушини дахаш доакхина хаьий Советий Мехка 50 шу дизар.

Цоя ДРАГОЙЧЕВА,
БКП ЦК Политбюро член, дерригача халкъа [illegible] болгаро - советски доттагIаллий [illegible] [illegible]тель.
София.

«СЕРДАЛО»
[illegible] [illegible] 1972 шо.

ДЕЗАЧА ЦIЕЙНА НАКЪАДОЛХАШ

КЪОНАЧА БОЛХЛОЙ СЛЕТ

Грозненски гарнизона эпсарий цIа хьалхадарI 30-чу сентябре нaxa гIулакхаш деча сферан торговлен къоначa болхлой республикански III-чa слете гулбеллера.

Слет хьайиллар ВЛКСМ Нохч-ГIалгIайн обкома 2-чу секретара В. М. Быкова. Цо хаам лу докладчика ВЛКСМ Нохч-ГIалгIайн обкома секретара А. Г. Пенькова.

— Iалашонаш дукха бу вай республикан городашка а юрташка а нaxa гIулакхаш деча сферан торговлен хьинаре къахьегаш, шайн болх тоабеш, тайп-тайпана формаш лехаш бола къоначий нах мехкаршна, — аьлла докладчикa. Иштта дале а тахана дийнахь лу лоархIамечу отрасле тоьлаш бах болхлой, 1971 шарахь цхьана горпищеторга эшар 200-нел совгIа продавец. ХIинца торговле — 1500 совгIа сaг. Дукха эргадаьллалаш из гIулакх уьх шера а. Цу деца дукхагIча дакъе бехке ба нaxa гIулакхаш деча сферан торговлен кулгалхой. Цар доттгIача бесте iалашдан къоначa болхлой культуре а бытовой а хьелаш. Цу сфере къахьегача кагирхошта юкъе 500 совгIа сaг ва чуйе общежите бойнашe, хIанта 200 дан кепел да шоайн бераш лIадала яслешка моттиг ва йиелуш. Тамаш йий тIаккха кагирхой цига бадла ца ахар? —

— Комсомольски организаца а чIа ба пу гIулакхa бехк, — аьлла шахо докладчика. Нахи гIулакхаш деча сфере вIашагIьелла шоайн болх дика дахьош 35 комсомольско-кагирхой коллектив кле а шоек къоначaм даина Iе йиш ин.

СССР-я Нохч-ГIалгIайчен кхеношин хьань 50 шу дузача йозача шера нaxa гIулакхаш деча сферан торговлен болх тоабара де лелар, цу лоархIамерча гIулакхa нерда формаех лаьца дийцар слете бытовой обслуживани министра Г. И. Инаркаева, Наурски райониин универмага йокхагIча продавеца Г. Фоминас, коммунальни боахама министра А. Т. Догая, Грозненски универмага болхлочо Х. Даудова, кхьиар.

Цул тIехьагIа гулбеннарашa чIоаргаш а детташ дикагIа бола къоначa специалисташта ВЛКСМ обкомен тайп-тайпарча министерствайн Сийлен грамоташ малбола совгIаташ тийллар.

«Нaxa гIулакхаш деча сфера — комсомольский йоккха» яхача левзах чакхъьелла из слет.

М. САЛМАНОВ.

ВАЙ ДОТТАГIАЛ КХЫ А ЧIОАГIЛУРГДА

Шоатта дийнахь Iуйрийна Черноречье яхача поселке хьакхьчар город Махачкалерча къахьегамхой викалий делегаци. Царна дукхьалъехаш вай столица общественность. Царна ба города партийни, советски органий бакхтохкхаме болхлой, промышленни предприятий болхлой, интеллигенци, студенташ.

ЧIоагIа безаме хьишашна моершал хоатташ болча грозненцашна вIашагIкхетарах дег тIара гIадбехи, белаш, бегаш беш ба вай лоалахой а. Хьошашта а цIендаьшта а юкъера цхьабола нах дукхьашка вIашагIкхеташ бий. Август бетта цу тайпарча доттагIала визитагIа Махачкале яха ха йоаккхаш хиннай вай столицера делегаци. Интернациональни доттагIала тIехьа деш дола уж вIашагIкхетараш СССР хьаль 50 шу дузача юбилея кетадаь да. Цу дезача цIейна пакъаболхача шинда а города викалашa шоаш ах бIаь шера даькхача толамий хьажар сайна чакхйоаз цу тайпара мероприятеш.

Хьишашта тух-сискал, оизаш ийша духьалбола грозненцаш. Цул тIехьагIа моершал хоатташ хьамаьл лу КПСС Грозненски горкома хьалхарча секретара Н. Я. Правенька. ТIаккха къамаьл даьча КПСС Махачкалински горкома хьалхарча секретара В. Ф. Кумейкос шоай города общественноста цIерагIа дIайха кавказски салам лу грозненцашка.

Эггара хьалха Ленина майда йолча боагIа хьалший. Ленина памятника тIа Махачкалерча предприятей, организацей, учреждений коллективий цIерагIа акаш дохк пар.

Цул тIехьагIа цхьайолча махачкалински предприятей викалаш болх шоашиа дукхача хана деш доттагIала бувзамаш лоттадеча грозненски предприятешка. Махачкалерча М. Гаджиева цIерагIча завода болхлой — «Красный молот» заводе, «Дагэлектромашера» бараш — «Электроприборе», «Сепаратор» яхача завода викалаш — Анисимова цIерагIча Новогрозненски мехкдаьтта чакхдоаккхача заводе баха хилар. Уж хьожаш хилар цига юбилен нисъаболхача цу предприятей къахьегамхоша доахача толамашка, цIейна лаьрхIа еча кийчоига. Цу предприятей коллективай викалаш, художественни самодеятельноста доахъошхой каст-каста дIа-юха бахе хул. Къахьегама планашка, бахха опытага, коллектива общественни вахарга хьожаш цар шоайна вIаштий леладеча гIулакхий дард лаиг чIоагIлуш йоагIа. Из кхетале атта да, хIана аьлча цу дарда мaIаш доттагIал да.

Цу дийнахь сарахьа Кирова цIерагIча культурaн салоIарен нарха театре гулбеннабир хьалший а грозненцаш а. Зал тIаьк аьнна нахах хьалйиза я. Укказа дIайолалу интернациональни доттагIала сайре. Из хьалл парте Грозненски горкома шоллагIча секретара К. С. Салтаханова.

Къамаьл до дош лу парте Грозненски горкома хьалхарча секретара Н. Я. Правенькова. Цо лувш города къахьегамхоша СССР-и Нохч-ГIалгIайчен автономен юбилеш дикача толамашца белгалъяхара лоаттабеча къовсамах, Махачкалерча а Грозерча а предприятей, дешара заведений коллективашта юкъе тоссаденнача доттагIала бувзамех. Из доттагIал ленински къаман политика вахаре чIоагIлуш хилар хьагойташ дола дика масал да.

— Город Грозера предприятеш а парте Махачкалински горкомера горисполкомера карара хара тоаш цIе байрах йоахара ять лаьмаш, хIанта шоллагIча квартала итогех из хьожалий «Октябрьнефть» НГДУ коллектива — оаз йоа. Правенька шой къамаьл чакхдоалаш.

— ХIара вай вIашегI ве кхет дIахагIа хиле, вайна хьера безам кхы а совбаьле дIа-юха къаст вай, дудукьа шоана сиина тхона доккха цIей хул пох — аьлла къамаьл деш КПСС Махачкалински горкома хьалхарча секретара Кумейко Василий Федоровича. Тхона цIаяккха а деалургдац лаьтта агарах Махачкалена а тха республика районашта а даь доккха зе цхаметтаоттадеча хана СССР дорогаяя вежарошха долча халсьий, цу доакъе шун а повкъостал.

Цул тIехьагIа къамаьлаш дир укказа: Б. Н. Голубева — «Электроприбор» завода завкома председатела, А. Иразиева — Махачкалерча «Сепаратор» яхача завода фрезеровщика, Г. К. Виденкос — «Красный молот» завода директора заместитела, Р. О. Расулова — Махачкалерча Гаджиев цIерагIча завода сборщикай слесара, А. Г. Атарукова — Анисимова цIерагIча Новогрозненски мехкдаьтта чакхдоаккхача завода цеха начальника. ЦIендаьшта шоай коллективай цIерагIа памятни совгIаташ дахьаш баьккабар хьалший, хIаьта совгIаташ луш безбив уж грозненцашта я.

Торжествени дакъа чакхдаьначул тIехьагIа Нохч-ГIалгIайн филармони город Махачкалерча художественни самодеятельноста коллективайн викалашa оттадаьча доккхача концертага хьажар гулбеннарашa.

ШоллагIча дийнахь шинна а города спортсмений викалаша спортивни яхьаш лоттаяр «Динамо», Орджоникидзе цIерагIча стадионашка. Яхь а доттагIала тIехьа леладу гIулакхдеш чIоагIдеш чакхъьелар.

Шеко яц, шинна а города къахьегамхошта дукхачо хьаж уж доною дацлург ца хиларах.

С. МАЙСИГОВ.

Грозненски «Спартаки» Дагестански пединститутни волейболана командин вIашагIкхетар. Счет 3:0 долаш воттбьелар грозненцаш.

В. Юнцевича сурт.

В. ЮНЦЕВИЧА сурта тIа шоана гу: Махачкалера баьхха хьалий а цига моершал хатта дукхьел баха грозненцаш а.

Редактор
Т. А. ТЕБОЕВ.

Доазол дехьара

ПУЭРТО-РИКО «ДОШУВ ДАЬККХА» ЗIАНАРАШ

Дерригдунен Машара Совето дола решенагIа 23 сентябрь вIашагIкхийттача Штатий колониальни долла духьала шоай дахдеш къахьегаш болаш къоасам лоаттабеча Пуэрто-Рико халкъандарча дуней халхьашта юкъера солидарноста Дийна дийна хьа дIайхалаь.

«Пуэрто-Рико — тIемаше дIадеша, дахи колонизаци тIадатташ халкъ да», — аьлла Эктор Рамоса, цу мехка Социалистически парте кулгалхоех цхьанне, духха ха йоашаш Каракасе цу къамаьл деш.

1898 шера, испански королевства тIом дIа а хьийна, вIашагIкхийттача Штаташ шоай бIу гIайрен тIа Iобоссабьб. Американски конкистадореша къахагIче тайпара къамий - кортамукъаьа болеш тоIе а бaь, испански хIамма а башхагIа йоацa колониальни режим оттайи мехка.

1952 шера, гIайрен тIен эррегача Латински Америкен гIеттача антиимпериалистически болама цизагIа США правительства «совгIат» — эггара хьалхара конституци лелар Пуэрто - Рикона. Цу документага хьежжа «ший мукъагIа вIашагIкхийттача Штатех хьакхийтта печкхьалкхе» яха бобелар гIайренах. Цхьабакъда, «керда политически статуса» цхьаккха хIама хийцадац пуэрториканцеий кхьадашка. Пуэрто-Рико шийна дIайийхача чоиа вIанарашта цу «ешоша «дошув дайккха» гIеттакр американски империализм.

Белгалда, вIашагIкхийттача Штатий дола цул тIехьагIа лепа формаш къайлагIен гошагIен йолаш леш да. Моттийта гIайренна «самоуправлени» а енна. вIашагIкхийттача Штатий администраце цун экономикаца, арахьарча бувзамашца, оборонаца, торговлеца, массови информацеца цувзаденна дерриге дехааш хьекталара бокъо шийга йитай.

Керда конституце дукхха лелхараш тIIодехкад пуэрториканцашта, цу дакъе гера бe a цела шоашта гоама дола США монополистически гIозарий хьаштaш гаьнарча Къулба - Малхболaни Азен дуней кхача доакъошцеи лорадара декхар а.

Ах бIаь шу совгIча хана шоаш йоал деш США монополеша шоашта белала хьаст баьб, дерсIча мехка юртбоахама продукташ а хIаьта ниттa цIастен лаьцара оуде а тела база хьа Пуэрто-Рикох. Ший овгIокгахьара Пентагоно а хабара ялкIтаяи Йоккхийча Антильски гIайреной гIоз вIашкабоалабеши Карибски форда тIадоагIа накъаш лорадеши йолча гIайрен аьттув болаш долча хьелах лайда шара нийсъешы моттиг. Узараш пуэрториканцаш лахархой шоай лаьттaшкаpa лелла а бaь, США военщина Пуэрто-Рико территоре тIа массеха йоккха ракетни, авиационни, тIеме фоода база йиллай.

ГIайре экономически лесIайодьаьара. США-е дукха хIама цийдешна американски поропредяла лувшар. — из, кIаьада аьлча, моттийта дунаш дола даьсса хабар пара дац. Шерра хьакхайкееш йо-да «лелIайоаларен», «поакъостал дарен» программаш духьале йоашаш американски капиталаш гIайрен тIа нуттарa тIаворзаьяя, ГIайрен тIа баха дукхагIбола нах Iалаьмете хоЛача кьел тIа ба. Аьлча кховчам ба, мехка хьабе болх боацаш 12 процент нах а хIаьта царех кагирхой — 30 процент совгIа а хилар. Кхьматта официальни даннегIа а, пуэрториканцаш доход ялаза кIезигагIа я юкъера лаьрхIача вIашагIкхийтача Штаташкарчул. Пуэрто - Рико кIезига бац кIоьнкаша — кога гIирс цIендоараша кходбаш бола лелал.

«Кларидад» яхача газето, Пуэрто- Рико Социалистически парте органо, дукха ха йоацаш яздаьдар. ВIашагIкхийттача Штатий лоал деча гIозаараша пуэрториканцай тоол данагIа хилийтара хьегачул дукха а дукхагIа къаьхег гIайрен тIа этта хьал дувца оттадеча йоакъарле ява.

Август бетт боаш вIашагIкхийттача Къаний Организацерча деколонизаце комитато Пуэрто - Рико хьакъехьа къаьстта резолюци тIайицар ший лоIамех ноотамукъен хилара йола цун халкъа бокъонаш бакъеш.

Из резолюци — цу мехка халкъо ший лaпгIато бехьеи долаш лоттабу вийсхоп къовсам холдамболлаш хьаллоацача Пуэрто-Рико патриотийе духьал тIаора деррига прогрессивни адамий лоархIаме котало.

М. САПРЫКИН.
(АПН).

«ДИЙНА БОЛЛАШЕ А ДIАБЕХКАРАШ»

Карто гIоала ель цу тайпара йоахув а долаш «Юманите» яхача французски газето ненатеха арадаьккхай Парагвае политически гIулакхашта дийна боаллаеарашкаба хьа дувцаш йола Жорж Фурнила корреспонденци.

Цхьадолча даькъе лоаIаь из корреспонденци оша тогаю Кардадарой Кепийоазон Агентства.

Х IАРАНЕ чура че алхийтта квадратих метр а йолаш йола, хоаш лоаца шин камера. Маьлха сердал диаткъа чуйоагIа соакча болата юкъаргIех дь шоаха решеткаш а латташ йолча вIаьмгача цаIарах. Баьлеча электрически лампочка сердал тедаш а камера. ХIаьта из а дукхагIча хана йоаггаш хилад. Цемонтах лелаш йой тIукa да. Маятеш дац. ШелъонкъеIобайна бада дийна боахкараш. Аьхка шоаззаьа градус йоахал хул Асунсьоне (Парагвая столица). Цу хана камерашка хьачуоза фо хилац.

Ужаламоча камерашка, массала а чхар из 15—16 сaг воалдаву. Царех цхьаьоне цу коммунистически парте кхо кулгалхо воалла хIана дийтта шу дисад. Цу туттмахкий, Латински Америке политически гIулакхашта эггара хьалхагIа денз дийна боахкавай, цIераш дукхаьчешта йовз: соакха Парагвая компарте Председателла хержа Антонио Майдане. Из 1958 шера 12 августе лаьцав. Камерага гIоллара цун новкъост Хулио Рохас 1958 шера 19 январе чувеллав. ХIаьта, юкъера а, цу шера йоибое чувеллав Альфредо Алькойта. Цу коммунисташца чубоахк дукхха шераш хьалхагIа денз дийна ехьбола патриоташ а. Царех дукхагIбоаьаш суле доша дувцаш чубехаб цабахтеншаки коншлагерашкеи.

ХIанз а дIа ца йоаккхаш доаттаеш йола «чрезвычайни положени» хьалхатвесаш бахьан а воахаш хIанз а тха ца хецаш набахта боахкабу патриоташ Парагвая диктатора Альфредо Стреснера. Компарте кулгалхой боабе лоархIаваш ла, хIана аьлча халкъа юкъе чIоагIа лоархIаш ба уж. Тайшаса балхагIа боиде а боаийтa, сий лоаца «бовзаьих дола закон» нарна оттаде цIьайкха дича а вIаштIехьалаш Iаьадий. Шоашта «боллара» лаак уттаяь цхьа провокатор соакха хьагучаьаьккхар патриоташа.

«Хаьиа дийца чубеххарашкар» мехкара событеш а нерда хIамаш а иоя политически гIулакхашта дийна боахкараша. ХIара деина физически упражненеш а иоя нерабоагIа нарна. Образованега дахлача преподавателаш хинна А. Майданех Х. Рохаси шоай новкъосташта истори, политэкономи, марксистски философи, кхьча мехкачa хьамий летташ Iомадеш ба. Тамашийна доккха къонахча да цар. ЧIоагIа сатем бовбеш а туттмахкий унахцIево. Масала, Майдане, бIаогаш дукха хIама ца эшац дайнад.

Диктатураца оппозици йолаш дола иазаш баьзка чIоагIа деце а, халкъ Iаьадала оьза ца хилар тIа-тIа дукхагIа хулу. Из цун ца болллоша, дIадехкарашкара а, ахархоша «бокъо йоацаш» лаьттам дIалуцаш хиларах а, студенташа демонстрацеш ец хиларах а... Либеральни уллаш йолаш болча кагирхоша дукха ца йоацаш тIаьехам бир диктатоостаца лудаьдара фронт вIашагIйолла. ЧIоагIлуш ба политически гIулакхашта дийна боахкараш кукъа хецийтара тIехьаьа болам а.

Жорж ФУРНИАЛ,
французский журналист.
(АПН — «Юманите»).

СА ЛАКЕ КХАЬЧАД САЙГОНЕРЧАР

Укх гаргарча деношка Iввож келла аралдаргаш доккха сайгонски итт газет. Къулбехьен Вьетнама хьаштдар дувца мукъа хилараха йола шоай юкхе йиса иллюзеш цу тайпара каша йохи моттаргерча издателий ассоциаца. Нагахьа саина правительствени кхок хуле а гIод тохе а аьнна 50 эзар доллар «аванс» хIачуйала бевзита редактораш декхаройиа беш долча Тхиеу арадаьккхача указаца дувзадеина да тайлет. Ахча боаране вешта «аванс» кепе а хьадуш: сайгонски пресса доккхеи кхаьеташ боашша гIод тоха анIа ве Тхиеу. Ший къаьсттача «президентски бокъоний» низ ма кходча.

Яха бетта ше кIа а хийна уж бокъонаш «къамаьл ассамблея» чIоагIъеча кхи шоай хинна уйла хIанз а йовзаз ба къулбехьенывет тамлаш. Цу хинне а цу исторе хьаьаккха дувца деннадов «Сайгон пост», цхьабакъда, из лешараша лелаш бола кIий кIаьд — цевзоески кIод хьекха баьнна муъ мара цун оагIош тIара кхом хIама бIаргеолиха. Тахан, юкъера а, хьегучаьньюой себытеш, кIаьха уж хIанз юха а юица метаргIолаш чIоагIа сакьердаме а я.

Деи хроника юха дIаоттаергьа вай. «Даьзе кIалхараьккхарах» Тхиеуна бокъонаш яла цкъа цу тига ассамблен «исторически» заседани хьелла чa хана кхо депутат тевеш. Уж тIа ца бахкара бахьанаш тоьал доккхий за, якаш къайлагIа нуп долгIаш дуви кIирания цкьаза арадулна гонконгски «Фар истерн экономик ревью». Нагахь саина укхие тIа арахле вувргa аьнна тоах а хиина цIагIа чуеина воалл паI. Вож шин хедандо сайгонски охранка авто атентала чекаш хиннаб.

Сайонпа бархI сахьати ах сахьатк даьлча, кхм йоза евору кховчаш ца а хиина, ассамблея дIахийцай цун председатело. Депутаташ шо-шой цIахаьб. Цхьабакъда, 60-нех 27, Тхиеу «виса» боахкараш, юкеIийнаб. Цитача дIайолаенний тIехьагIо къулбехьенньетнамцашта балийна кьина фаре а «Конституцина ца хиларах» тераж вий кхайкайр оппозици гIулакхашта, «президента къаьстта бокъонаш» дукхагIоола 25 сaг тIехьа а волаш чакхъьелар, тхьаь вохкIлагIвар есода держача парламента «... ... декхараш кхочашдеш вовлача юкъа.

Из ерриге опереш тоаал дарегIа чакхъьелар Тхиеуна а цуна дьаьна американски пакета а текхараьнте а — 270 эзар доллар. «ХIара депутата итт эзар — Сайгоне политически ихвш къахьа мах ба, — дуxтIавоних «Фар истерн». Мехка хIлкъа белагIа мах бола тагоа ма еионетка бокъонашка. Укх цIехьарча шин бетта нерде лаьна Кон Соверна эсбехтенайка ... шоаткъе итт эзар сaг «цIокъа сагIагIа» чу садикъа деш хьтт. Арадаккха дIаштIехьалар тамаш болаш тхтимарккашкара денача письмое тешал лу: лийца боахкареш цхьа эзар из эзари совгIа бараш бевашие бокхий нахи ба. Студентий 28 лавай лаьна Сайгона. Деш йола низаш кхы ла ве а вега дуккаш батал тIамна а байнаб...

Из тараш тесаллаеча тIехьагIа Къулбехьен Вьетнама политически оппозицен демократически иикийн гIа-тIа дукхагIа хог теш. Тхиеу администраце дехош ходадаьялчинa хиларах.

Ший къаьстача бокъоний броннрован жилетах чекь а дувлаш хоаг ла «президента» шийна а. Къаьстта корагIоах из океания дехьара хьахозача цхьакцайолча зайвленеша. Демократически партегара США президентала хажа оттаваьча кандидата Макговерна, хоаш ма даргIа нагахь сайне це котасале хургда а ехаш дийнад, Тхиеуа цун когортен 10 ди делламха Къулбехьен Вьетнамера бовдаргхилар.

Тамаш иц, вай цхьагIокхой лаьрхIар дIачакхдаахха велал тоьаш боацига «Тхиеуна цу сахьате массанена ховаш гучадаьна хилар. ХIаьта сайгонски «кхьмеча мехкашцерча гIулакхий министра» Ламе «корта боацаш» къамаьл де аьнна дьакдайкадьд хиле терлуш дола Макговерна дайнар.

Владимир СИМОНОВ,
АПН корреспондент.

ЛАВА. — ЧехословакерчА делача хин эггара доккхагIдола хий да. Дийнахь а бус а кадданза вIора, руда, хьу, кхехьаш йолаш тIадашаш цу тIа гIодда-дIайе бирраш.

СУРТА ТIА: Лаба дерриге дийна.

ЧТК—ТАСС сурт.

ТЕЛЕВИДЕНИ

3 октябрь.

9.30 — Передачей программа. 9.35 — Кердадераш. 9.40 — Демаршенаш. «Костере». 10.15 — Питалетта шоллагIа шу. Дешоинера передача. 10.45 — «Дiалоах Тимофеева» яха концерт. 11.15 — Словацкий. «Мария Стюарт». Литовски ССР-е кхачашьйнаьа арсий драматически театре спектакль. 13.40 — Шешаш ТагIала юбилейна кетаь «Юный в 2000» яхача телевизиони документальни фильма премьера. 16.35 — Передачей программа. 16.40 — Лермонтов. «Мцыри». Передача дIахьу йоазонхочо Андроникова. (Литературах йола дешара передача). 17.15 — Демаршенаш. «Всемирный следопыт» яха Ленинградера передача. 17.45 — Передачей программа. 17.50 — Нохч - гIалгIайчу гIолла. Информационни программа (эрсий, гIалгIай меттала). 18.15 — Дуней халхашта юкъера обозрени (гIалгIай меттала). 18.30 — Музыкальни накъе. 18.55 — Вай коммунисташ да. 19.00 — Дуней халхашта юкъера панорама. 19.30 — «Артур Беккер» яхача телевизиони художественни фильма премьера. 2-гIа сери. 21.00 — «Ха». Информационни программа. 21.30 — Концертни залашка гIолла. Музыкальни обозрени. 22.30 — Спортивни денош. 23.05 — Кердадераш. Передачей программа.

4 октябрь.

9.30 — Передачей программа. 9.35 — Кердадераш. 9.45 — Демаршенаш. Сакъерчан стартеш. 10.30 — Босбола телевидени. «Директор» яха художественни фильм, хьалхара сери. 11.45 — Поэзи. Ушакова стихаш. 11.55 — Юртера балхош сиддена ха. 12.05 — Концерт. 12.30 — Документальни фильмий программа. 15.40 — Передачей программа. 15.45 — Никитин. Литературах йола дешара передача. 16.45 — Тахан — Iилма. Лаьтташ хьалхара искусственни спутник космосе хийта хийтта шу дизарга. 17.00 — Передачей программа. 17.05 — Нохч - ГIалгIайчу гIолла. Информационни программа (эрсий, нохчий, меттала). 17.30 — ПокъаргIоаца сана. Азжарски АССР. 18.00 — Граждански оборона шоштакъа шу дув. 18.10 — Германе Демократически телевидени программа. 19.30 — «Артур Беккер» яхача телевизиони художественни фильма премьера. 3-гIа сери. 21.00 — «Ха». Информационни программа. 21.30 — Босбола телевидени. Цхьан актера театр. А. В. Мамонский. Поэзе хьахьаьла дIадеш ... еррига российски конкурса лауреата Мишкина. 22.15 — Балета хьахьаьла. СССР-е халкъе артистки Ленински премие лауреата Уланова Галина. Передача дIахьу Львов — Анохина. 23.10 — Кердадераш. Передачей программа.

РАДИО

3 октябрь.

6.30 — Юртера Iуйре (эрсий меттала). 6.45 — Хоамаш урргIача программашка гIолла. 6.55 — Хоттама музыкальни антракты. 7.20 — «Грозненский рабочий», «Комсомольское племя» газетий обзор. 7.25 — «Серлало» газета обзор. 9.15 — Передачей программа. 9.25 — Нохч - гIалгIай патриотически шаллош (гIалгIай меттала).

6.45 — «Малщий» яхача Гайсултанова ... тIара дагы (нохчий меттала). 15.00 — Вай низ доттагIалехца бола корреспонденци (нохчий меттала). 16.15 — Индустре болха гIа (нохчий меттала). 16.30 — Халкъа тIахьоламаш (эрсий меттала). 16.45 — Вай индустриальни ноче (эрсий меттала). 18.00 — Кердо хоамаш (эрсий, нохчий, гIалгIай меттала).

ДЕЗА НОВКЪОСТИЙ!

ДIАДОЛАДЕННАД 1973 ШЕРА

«СЕРДАЛО»

ГАЗЕТА ЯЗЛУЛГА

Газета яллу бувзача ерригача отделенешка а промышленноста транспорта, гIишлоенъеча, предприятешкарча, дешара заведенешкарча, колхозашкарча, совхозашкарча, учреждешкарча, общественни организацешкарча нанайоазу доаргадеча общественни уполномоченешка а гIолла.

ГАЗЕТ ЯЗДАРА МАХ: цхьана шера — 3 сом 12 кепек, 6 бетта — 1 сом 56 кепек.

ДИЦ МА ДЕЛАШ 1973 ШЕРА «СЕРДАЛО» ГАЗЕТА ХАНИАХЬА ЯЗЛЕ!

ХАОТТАМ

Тахан республике гIолла Грозненски ... йолла, ... дIа а ... бе-бена оагIорахьа гIолла ... беш ... а хIавтан ... хила а дега температура республике гIолла 12—16, Грозне 13—15 градус дIоахал бедера ... Хаам ... денош ... дIахьа ... кIаьд хила а ... хила лестан боацаш мух а хьехьа 10 1½ а дега температура ... 6—11, денохьа 13—18 градус дIоахал йолаш хилеш.

Метеостанци.

РЕДАКЦЕ АДРЕС: 364051, г. Грозный-51, Ленина улица, 11 (3-ча этаж). Телефонаш: редактора — 2-44-00; редактора замест. — 2-40-11; бахьанбаьзча секретара — 2-34-33; ... — 3-41-43; ... отдела — 2-43-30; ... — 2-40-73; ... бухгалтерии — 2-40-71.

«Грозненский рабочий» издательстве типографи. Революцин проспект 1/34.

АДРЕС РЕДАКЦИИ: 364051, г. Грозный, ул. Ленина 11 (3-й этаж). Телефоны: редактора — 2-44-00; зам. редактора — 2-40-11; ответственного секретаря — 2-34-33; отделов партийной жизни и культуры 2-41-43, отдела промышленности — 2-43-30; отдела сельского хозяйства — 2-40-73; отдела писем и бухгалтерии — 2-40-71.

Типография изд-ва «Грозненский рабочий», проспект Революции 7/34.

СФ 02302. Заказ № 2322.